

ANUL XXXII
25
(1 415)
Simbătă
24 iunie
1989
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Viitorul patriei, al națiunii

O imagine simbol: tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, în mijlocul copiilor, al tineretului. Inconjurată cu dragoste și căldură, cu sentimente de recunoștință, de stimă și prețuire. De data aceasta imaginea este legată de momentul sărbătoros pe care-l reprezintă împlinirea a patru decenii de activitate a Organizației Pionierilor din patria noastră, moment ce are o semnificație de prim plan a tot ceea ce îndesălim numim grija față de viitorul poporului, al națiunii, în acel sens larg și precumpănitor conform cărui tineră generație crește, se formează și se afirmă ca o importanță forță a progresului, a civilizației. Insflețitorul Mesaj adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu pionierilor, școlimilor patriei, tuturor copiilor țării și prezenta la spectacolul omagial cu prilejul aniversării a patruzeci de ani de la înființarea Organizației Pionierilor, sărbătorii „Zilei Pionierilor” și încheierii anului școlar au pus în evidență, în întreaga ei semnificație, grija părintească pe care partidul și secretariatul său general, societatea noastră o poartă celor mai tinere vârstare, pregătirii și educării lor, pentru a deveni vrednici și demni cetățeni ai patriei socialiste. Înreaga activitate pe care o desfășoară cei al căror semn distinctiv îl constituie cravata roșie cu tricolor și care, prin organizația lor, fac ucenicia revoluționară pentru desăvârșirea propriei personalități, marea grijă, căldura, încrederea și bucuria cu care sunt inconjurate cele mai tinere vârstare ale țării și condițiile minunate, materiale și spirituale, care le sunt create, au o necontenită și edificatoare susținere, sub raportul tuturor cerințelor și posibilităților, în însuși Programul partidului, în preocupările de aleasă și deosebită solitudine ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, ale tovarășei Elena Ceaușescu. Traiectul istoric, început în urmă cu patru decenii și cuprinzând în dimensiunea sa politică, morală și socială biografiile tuturor celor ce azi sunt în puterea vârstei creatoare, îmbracă aerul sărbătoros, aniversar, fiind o țară înveștigă poate privi cu mândrie și înaltă satisfacție la tot ceea ce a înfăptuit mai frumos și mai durabil, cu precădere în anii care au urmat Congresului al IX-lea al partidului, sub raza de lumină a Epocii Nicolae Ceaușescu.

ună cu școala și familia, cu celelalte organizații de tineret, să sădească în conștiința copiilor cele mai nobile idealuri patriotice, revoluționare, dragostea și respectul față de patria socialistă, de poporul nostru și de Partidul Comunist Român — conducătorul încercat al întregii națiuni — să cultive în rindul tuturor pionierilor și școlimilor patriei, al tuturor copiilor, spiritul de abnegație și hotărâre de a înfăptui în cele mai bune condiții programele de dezvoltare a țării noastre, de a se afirma în orice împrejurare ca adevărați patrioți și revoluționari, ca fii credincioși ai României socialiste.

În această largă accepție și pe potriva uriașelor investiții realizate pentru tineret și copii, formarea pentru muncă și viață, prin învățămînt, prin știință și cultură, a primit și primește sensul real, de o extraordinară bogăție, al viitorului care se edifică în prezent și poartă peetea mereu vie și însuflețitoare a răspunderii întregii societăți, a partidului și statului, dintr-o superioară și consecventă înțelegere a rolului pe care tinerele vârstare de azi le au mîine, ca și a chipului în care ele vor gândi și acționa. Dragostea nemărginită față de partid, față de patrie și popor, are în expresia marilor cîntăci de azi, în transformările uriașe petrecute în om și societate, argumentul de prim ordin a tot ceea ce înseamnă libertate și independență, făurirea și împlinirea celor mai înalte și mai cuceritoare aspirații. **Trăiți vremuri minunate!** — le spunea, copiilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu. **Poporul nostru merge cu pași fermi și mari spre comunism. Voi veți avea fericierea de a munci și trăi în cea mai înaintată societate.**

Gîndul de recunoștință al pionierilor și școlimilor patriei față de tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarăsa Elena Ceaușescu, față de partid și popor, se însoțește în această zi sărbătorască, odată cu împlinirea a patruzeci de ani a organizației ce are în emblema sa cravata roșie cu tricolor, de o căldă și unanimă urare, aceea pe care toți o facem către viitorul tot mai prosper și fericit al națiunii. Cele mai tinere generații ale țării ucenicesc în ideea acestui viitor și-i resimt chemarea piscurilor mărețe spre care sunt pregătite și îndrumate să-și aducă propria lor contribuție de muncă și creație. În imaginea simbol cu care de atâtea ori ne-am înfăptuit pînă acum — tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarăsa Elena Ceaușescu în mijlocul copiilor, al tineretului, și cuvintele întotdeauna călduțe, întotdeauna vii și emoționante pe care le adresează inimii și conștiinței tinerei generații — ne regăsim ca patrie în proiecta propriului ei viitor și de aici întreaga dimensiune economică, moral-politică și socială a uneia dintre cele mai mari și mai pasionante investiții, aceea a creșterii și formării noilor rînduri de constructori ai socialismului și comunismului.

Luceafărul

FLOAREA CINSTIRII ȘI A RECUNOȘTINȚEI

45 de ani pe drum de glorie
Din augustul eroic se-implinesc:
Congresul XIV, către noi victorii
Purta-va tricolorul românesc.

Spre viitor pornim pionierește
Să înflorim prin munca noastră glia
Ne luminează drumul înalte
Partidul, Ceaușescu, România.

Sus, pe catarg, drapelul tricolor
Cuprinde țara-n raza lui flerbinte.
Partidul ne e far spre viitor.
Și-l vom urma uniți: „Tot înainte!”.

Ne orăliți în floarea vjeșii
În timpul țării, revoluționar,
Floarea cinstirii și-a recunoștinței
Noi vă rugăm să o primiți în dar.

Vă mulțumim că-n ani de măreție
Întilul gînd se-ndreaptă spre copii,
Să alhă pace, cărți și bucurie,
Și zhorul larg spre anii 2000.

Cu tinerețea noastră în anii primăverii
Al Epocii de aur muncim și învățăm
Noi, uteciștii, școlimii, pionierii
Ani mulți și fericiți noi vă urăm.

Din versurile rostite la impresionanta manifestare de pe stadionul „23 August” din Capitală, spectacolul omagial consacrat aniversării a 40 de ani de la înființarea Organizației Pionierilor, sărbătoririi „Zilei Pionierilor” și încheierii anului școlar.

45 de ani de literatură • 1944 — 1989

Un capitol de istorie literară

Privind în ansamblu perioada postbelică, ea ne apare înzestrată cu o personalitate pregnantă, constituind un moment important în istoria literaturii noastre. Considerată sub aspectul de profunzime, ea se dezvăluie omogenă în ciuda diversității tematice și stilistice. Este simptomatice faptul că tot mai multe lucrări de sinteză aparute în ultimă perioadă încearcă să surprindă „din mers” configurația actuală a literaturii, propunând criterii de ordonare a numeroaselor tendințe care se manifestă azi în câmpul literaturii române, acest efort este reclamat de o diversitate fără precedent — fenomen viu, în plină desfășurare, demonstrând de fapt democrația culturii noastre. Analizînd producția ultimelor decenii putem vorbi în egală măsură de o creștere extensivă și intensivă a literaturii deoarece paralel cu varietatea genurilor și îmbogățirea spectaculoasă a formulelor expresive, asistăm la o sporire a autenticității actului literar, la defrisarea unor spații existențiale noi, la abordarea unor teme inedite.

tarea scrisului românesc? E o întrebare de bilanț, bineînțeles, și ea are scopul de a contura individualitatea unei epoci față de care începem să ne raportăm istoric. Fără îndoială că unul din principalele aspecte ale literaturii acestei perioade îl reprezintă raportul dintre modernitate și tradiție (de altfel subiectul constituie tema multor dezbateri și opinii apărute în presa literară). Necesitatea recodării la tradiția spirituală a culturii noastre s-a manifestat programatic după consumarea experiențelor proletarietate ale anilor 50 (deceniu în care literatura a fost dominată de așa-numitul „realism socialist”). Fondul tradițional al culturii, cu întregul său sistem etico-estetic-filozofic, a devenit o sursă inepuizabilă de sugestii inovatoare, acest fenomen asigurînd continuitatea organică a literaturii autohtone prin recodarea specificului național la pulsul sensibilității actuale. Aspectul vizează, trebuie subliniat acest lucru, evoluția de așincime a fenomenului literar, căci a fi în spiritul tradiției nu înseamnă a urmări efecte dialectologice și pitorești ci a

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 7-a

Semnul dăinuirii

Și încă o dată griului mă-nchin
Ca unui vis primordial din care,
Sub necuprinsul balții baldachin,
Își înfiripă viața liecare.

Nici iarbă nu-i, cum pare la-nceput,
Nici mai liziu minune-noripată
Încăpatoru griu neîncăput
Din care zilnic piinea e-ntrupată.

Măsura lui de timp secerător
Se tot orotă astrelor și nouă
Legindu-se de radul următor
Prin toată seva boabelor de rouă.

George Țârnea

Priviți-l dar, numindu-vă pe drept
Stăpini ai piinii cumpănită-n palme
Cu gestul strămoșesc și înțelept
Al cernerii așincii de vremuri calme.

Că numai griul ne-a-nșețit la mers —
Pe drumul suitor din rădăcină —
Făcîndu-se cînd lacrimă, cînd viers,
Cînd hrănitore jertfă pentru cină.

De-aceea ne-nchinăm la griul viu,
Impresurat de soare și de seceri,
Ca unui semn trecut din tată-n fiu
Spre dăinuirea scurtei noastre treceri.

Ideea Eminescu

nu doar fatalitatea valorilor materiale și spirituale datorate omniei în procesul practicii sociale desfășurate de-a lungul veacurilor (după cum găsește cu didactică superbie dicționarele) e cultura, cultura unui popor, mai ales, cit înțelesul grav ce se ridică deasupra ființei și lucrurilor — esențiale datorate aceluși popor. Nu a scris nare Iorga (istoricul absolut al românilor) acest gînd adine și semnificativ în legătură cu Eminescu: „Dramurile istoriei ale acestei națiuni trec prin inima lui Eminescu”? Să cercetăm mai curînd ce fel de inimă era ea și cum ne cuprîndem și azi în ea noi cel de azi. Veacul e repede, clipa ne mîine, putem face erori. În legătură cu Eminescu erorile sînt imposibile. Eminescu rămîne de neatin. Poziționismul său e o simpatie pentru stîntă și iscodire într-un veac al identității naționale al unui popor spiritualizat înaintea oricărei religii, de eres și de cintece. Cultura Eminescu se bizuie pe acest înțeles. Marele poet nu aderă și nu întonează decît în firea lucrurilor poporului său. Nu-l atrage pe el

Ion Murgeanu

Continuare în pag. a 3-a

CRONICA LITERARĂ

EMINESCU:

«Sens, timp și devenire istorică»

(II)

„d e-asa vremi se-nvednicia croniciarii și rapozi; / Vecul nostru ni-l umplură salimbancii și izvoile...” Oricine va recunoaște versurile celebrei „Serisoarea III”, despre care manuscrisul ne spun că apăsător la auzul pentru a doborî prin comparația cu marile figuri ale trecutului pe mîșii contemporani. Lucrurile nu stau într-un tot astfel: nu Eminescu scoate ca la paradă chipurile și numele acestor vovezozi în vederea străzii, împrejurare circumscrisă presei de faimosă epistolă eminesciană: „O, eroi! I care-n trecutul de mîrit vă adună briselei, / Ați ajuns acum de modă de vă scîndi leopiază / Și cu voi drapindu-și nula, vă cîlează toți nezorii, / Mesteacîn veacul de aur în norolul așu al prozei”. Existența unei comunicări vii între poezia lui Eminescu și publicistica lui este aici evidentă.

„Volumul Eminescu: Sens, timp și devenire istorică” alcătuit de Institutul de istorie „A. D. Xenopol” din Iași, oferă posibilitatea unei demonstrații pe cit de convingătoare pe stit de revelatoare în această direcție. Serisoarea III este, din acest punct de vedere, unul din ultimele cuvinte într-o polemică de mare valoare de civilitate, în „La gazetarilor români, mai ales la cel liberal, luerul e și mai simplu, scrie Eminescu în 21 decembrie 1877. Iși pune degetul în gură și vede cite „cuvinte” îi vin în minte. La intrarea aceasta se deschide dicționarul nepăzînat al capului, redactorul din prea puține file, pe care stau scrise libertate, egalitate, paternitate, legalitate, suveranitate și alte cuvinte cu tot alia cuprins material, și după acela le-ncîră, mai nînd pe la seroarea și cite un Stefan cel Mare sau Mihai Viteazul, din buzunării cărui se află ce nu se poteste înima”. Urmează exclamarea: „Mihai Stefan Venevod!” „Ce-si și găzeta ai capul cu idel, cum le va de-aldă gazetarilor de-ai noștri?”

Ne aflăm în pragul unei polemici de lungă durată, pentru că manipulările istoriei naționale se obțin nu în a-și justifica întreprinderile. Eminescu le-a dovedit de fiecare dată lipsa de surse istorice și de fapte date, acești istorici împovizati au luat-o de la capăt, folosindu-se alți fapte istorice. Culminația permanenței polemicii, în care s-a călăit teoria „pătării superpuse”, a fost dispută în jurul umbrei marelui erou al revoluției de la 1821, Tudor Vladimirescu. Dar pînă acolo această polemică a cărei miză este interpretarea istoriei naționale a cunoscut mai multe etape, pe care culmea istoricilor de azi, Mihai Viteazul, și alți, nu au ajutat să le precizăm. Urmărirea acestui itinerar publicistic subliniază cit de compact de convergență și de unitar este actual publicistic eminescian.

Anul 1878 este dedicat de ziarul „Timpul”, implicit de Eminescu, marilor campanii de presă privitoare la consecințele diplomatice ale războiului din 1877 prin care statul român pierdeva însemnate teritorii și mult popor. Se urmărește lipsa de înțelegere istorică și juridică a hotărîrilor păcii berlineze din 1878, nu fără o răfăluță cu sofistica presei liberale în această gravă chestiune. Anul 1878 va fi și anul care sub deviza „Erozi și noi în țară” va începe să arate că „Ce se petrece astăzi s-a petrecut și în trecut”, deosebit mersu în timp de mai multe sute de ani”, adversarii ai „Românului” fiind taxati de „urmasii lui Cioabă și Vărzarușul” de pe timpul lui Matei Voevod (18 mai 1879). Incepe a fi schițată viltoroarea teoriei a pătării superpuse prin folosirea analizei istorice. Dimpotrivă de fier nu face decît să aducă alți explozatori care alță dată veneau, cu alte mijloace, din direcția Constantinopolului (22 ianuarie 1880).

Prima etapă a marilor polemici pe tema de istorie dusă de Eminescu cu ziarul „Românul” privește faptul că ziarul atribuia toate faptele mari ale istoriei naționale partidului liberal, excluzînd orice altă participare la actele de înaintare și de progres istoric. Dimpotrivă, în trecut este numai o operă liberă și se pare poezia lui o propoziție fără nici un temei, dată fiind tradiția istorică a țării românești. Istoria neatinării nu începe cu liberalii, demonstrează Eminescu, cu probe istorice (17 și 18 februarie 1880). „Românul” plussează și împănînd istoria românilor în două culmi: albă și neagră, o trace pe cea albă în folosul partidului propriu, aruncînd pe cea neagră în tabăra adversară. Lipsa de simț istoric a acestui manșism comod este sancționată de poet prin punerea problemei pe un teren ferm, alt istoric, citi și teoretic: „Să alegă Românul, ori partidul conservator, dar să fie altele țării guvernării de sencl, cauză să-si atribuie și gloria Ștefanilor și a Mihailor: ori partidul conservator fiind pe atunci un secret al viitorului ca și partidul roșu, această glorie rămîne numai a țării și a domnilor ilustre, dar absulute, din trecut”. (20 februarie 1880). Partidele politice sînt pentru Eminescu aparitii istorice și stabile, fenomene moderne, care sînt pot arunca rădăcinile dincolo de epoca care le-a plămîdit. Tendința liberă de a-si construi cu orice preț un trecut a rămas însă nota caracteristică a ideologiei combătute. Iar pretul era scrierea și rescrierea istoriei dînt-un punct de vedere teist, împotriva cărui va acționa mereu Eminescu.

Pe 25 iulie 1880, „Timpul”, după ce arată cu actele pe masă că instituțiile moderne au fost în cea mai mare măsură createa unor așa-zisi conservatori, aruncă provocator întrebarea: „Dare a mai euzea Românul a nega conservatorilor paternitate la instituții liberale și după aceste date? O mai euzea să vie cu povești de la Anadân Habadan, precum că d. C.A. Rosetti ar fi făcut parte din

ceata lui Tudor Vladimirescu pe cînd nu era încă pe lume?”. Aici se încheie prima etapă a polemicii pe teme istorice dintre Eminescu și ziaristii de la „Românul”. Aceștia nu vor mai cu teza a contesta o paternitate dovedită, dar vor reveni căutînd să construiască un stereotip de istorie națională medievală din care să reiașă că boierii sînt răi, explozatori ai țărănilor și veșnic trădători. Să vedem cum funcționează șablonul: țara de cînd e ea, ar fi luptat contra boierilor „reacționari” și „antinaționali”. Pe timpul lui Mircea, ar fi fost două partide boieresti: una care dorea stabilirea feudalismului și alta care susținea „emanciparea țărănilor”. Cei care militau pentru emanciparea țărănilor au izbituți să-i șeze pe tron pe Vlad Dracul și pe Vlad Tepeș. Reputația sinistră a lui Tepeș, „emancipatorul țărănilor”, ar fi contrarie realităților. Tepeș fiind un domn bun, doar belșugul reacționară și antinațională l-a înfătușat ca monstru pentru că n-o lăsa să exploateze pe țărani. Partida „antinațională” îl înlocuiește pe Tepeș cu Radu cel Frumos care, ca „antinațional”, închină țara turcilor. Tepeș revine, dar aceiași boieri „antinaționali” și „trădători” îl ucid și dau țara pe mîna turcilor și a lui Radu cel Mare, figură odioasă pentru că...

Actualizarea prin fortarea datelor istorice rămîne evidentă pentru orice cititor cu orizont istoric. Eminescu îl avea sporul de cunoaștere directă a documentelor. „Unde foc a citit vechiul redactor al Românului toate poveștile acestea? Să se și le închipuiește singur, și hărăz degetul în gură și le inventează?” (22 ianuarie 1881). Ceea ce urmează este nu numai o mare pagină polemică, dar și una de istoriografie. Să zicem că ar fi existat aceste partide și că Vlad Dracul ar fi fost „național-liberal Românul”. Scrie Eminescu cu conștiința existenței unui model sincron, punct de vedere modern în istoriografie. Cit despre liberalismul lui Vlad Tepeș, acesta a numit și consacrat cel mai mult boieri, adică contrariul imaginii date de foaia lui C.A. Rosetti. „Dar a numi pe Vlad Tepeș emancipatorul poporului național-liberal etc. a fost o înșelăciune”. „Dacă țara noastră este național-liberală, (...) tot românii de cea mai veche origine, un Vlad Tepeș, eșel iar lecul pentru todeauna și de preteșug cu Rochofor și de multe alte suferințe. Ar vedea dumneșor ce liberal era Vlad V.” (22 ianuarie 1881). Iată ce aduce pe Vlad Tepeș sub pîna poeziei lui 1881: „Anul în care scrie Șerisoarea III” și lășăi mărș strămoșii ce să daarm-n celb de eroicel: / Din trecut de mărșe v-ar privi cel mult ironici, / Cum nu vîi tu Tepeș daamne, ca punind mîna pe el, „Să-i împarti în două cete: în smîntîșii și în mîșel. / Si în două temășii large cu de-a stă să-i adun”. Să dăi foc în puscărie și la casa de mărș”. Acesta ar fi fost, probabil, liberalismul mult visat de „Românul”, dacă înlocuim de el Tepeș s-ar fi scrisul din mormînt.

În fața posterității adevărul stă de partea lui Eminescu. Încercarea de a se revendica din 1881 anul în care scrie Șerisoarea III este deătrămănată cu mijloacele seculului pozitivist. Dar Erodiții în euză vor continua, dacă nu revendicarea din acești domni de alțădată, categoricarea lor de „reacționari”. Sub secură acestui epitet cad și capetele lui Mihai Viteazul ca și al lui Matei Basarab ceea ce-l va face pe Eminescu să-i riposteze din nou în documentele de mîna și cu o remarcabilă intuiție a dezvoltării organice a proceselor sociale. „Și care nu a înșelă este cînd minime unor nevrednici torbură pînă și cenușa unui sfînt cum era Matei Basarab?” (25 ianuarie 1881). Aici se încheie a doua etapă a polemicii istoriografice dintre Eminescu și Erodiții „reacționari”. După ce în documentele de mîna s-a adăduca drept capital moral propriu toate cuceririle sociale și politice ale istoriei naționale, Eminescu lipsește pe apologetii folii liberale și de argumentul liberalismului lui Vlad Tepeș. Motiv pentru care aceștia vor coborî cu pretenții mai jos, cronologic urbind, mai aproape de timpul de mînd scrierii și Eminescu și Erodiții „Românului”.

„Dar pe 1 mai 1881, în „Convorbiri literare” și pe 10 mai în „Timpul” apare Serisoarea III. Faptul că ea poentează în plan artistic această dispută de natură istorică ni se pare indiscutabil. „Rămîneți în umbra sfînti, Basarabi și voi Musalini, / Descalcați de țară, dăltorii de țară și dăltini, / Ce nu sînt cu spa și intîna meșia voastră / De la munte pin-la mare și la Dunărea albastră”.

„Românul” este pentru Eminescu, prin condecieri săi, inapt de a face față unei discuții aprofundate pe teme culturale speciale: „Să discutăm cu Românul lucruri elementare pentru orice cunoscător al istoriei, să-i facea abcedarul istoriografiei sau fiziologiei statului?” (6 mai 1881).

De aici înainte, în articolele care se preocupă de starea reală a populației productive, a claselor pozitive, de condiția parazitării a factorilor de suprastructură, se cristalizează teoria „pătării superpuse”, prefată de aceea a stateilor etnocrației și demagogice. „Avem apoi deasupra acestui popor a pătării superpuse... Incapabili de adevăr și de patriottism”, scrie Eminescu la 29 iulie 1881, după Serisoarea III. „Această teorie am spus-o în mai multe rînduri,

dar Românul s-a ferit de a ne răspunde”, se scria mai departe. În epoca modernă evoluția elementului autohton este bruscată, zice Eminescu în impactul cu elementul neautohton. Acest impact începe la 1700 și este înaltul 1821, pentru că la 1698 s-a reapărît în baine noi. Reacția antiengleză a cetăților Irlandei este analogia folosită de Eminescu pentru a lămuri tipul de reacție specifică poporului român în perioadele grele ale impactului. Articolul următor, din 30 iulie, dezvoltă ideea împănîșii substratului, căutîndu-se exemple din Anglia, din Franța, din Germania, subliniindu-se importanța autohtonilor în chestiunea organicității proceselor sociale și politice. Contrastul din Serisoarea III apare formulat pregnant și aici: „Dacă considerăm vigoarea extraordinară a începuturilor noastre istorice, figura marelui mareș Ștefan cel Mare, și le comparăm cu mizeria și puținătatea de caracter din ziua de azi, nu mai încap deoseala, că alți elemente predomină atunci, altul azi, și poate teată chestiunea se reduce la aceea că pe atunci preumăpnea populația autohtonă de munte, iar azi preumăpnea cea împănîșă din hâlă” (30 iulie 1881).

Incep totuși reacțiile. „L'Independence Roumaine” încearcă să contrazică teoria prin exemplul lui Lascăr Catargiu, dar Eminescu probează vechimea de trei sute de ani a Catargiștilor. Încercarea cuiva de a inventa o legătură între familiile istorice și C.A. Rosetti este respinsă, ca fără acoperire. „L'Independence Roumaine” continuă polemică, ceea ce face și Eminescu. După ce i-a exclus pe „superpusi” din rîndul marilor reformatori, din sirul marilor personalități istorice și a vechilor familii românești, Eminescu se referă și la cultura: „Avem de exemplu de bine de rău o literatură. Cite-zimile tuturor țării sunt un sir de literatură sau de știință adevărată, fie Sineci, ori Hadșau, Alesandri ori Gr. Alexandrescu, Odhescu, Marțian, Strat, Const. Negruzzi și oricîșii alții. Pe niciunul nu-l cheamă nici Giann, nici Pherokids, nici Garada. (...) Dacă cităm în leatur pe Mile, în plătura pe Grigorescu, în muzică citiva Garadani, am înțeles. Nicerii nu vedem Cărașani” (6 august 1881).

Rămîne un lucru stabilit că teoria „pătării superpuse” apare în cadrul polemicii pe teme istorice dintre „Timpul” și „Românul”. Elaborarea teoriei constituind o a treia etapă a acestei confruntări de presă. Polemica nu se opri însă aici. Fubiilitatea lui Eminescu nu se opri la o simplă critică. Ea propune un program de reconstrucție, drept care va sustine direcția Nevozelor din două proze scrise de Slavici într-un articol al cărui vector polemic trebuie inserat marii direcții polemice a poeziei. Acesta program este salutat în Călmănașul lui Traian care dezgăna: „România însăși „genul poporului românesc”. Nu mai e o împlinare că o polemică aparent literară, cea în jurul navelor lui Slavici, culminează cu un răspuns cuplînt dat lui Nicu Xenopol, ca exponent al „pătării superpuse”. Chiar chestiunea românilor din imperiul habsburgic este prezentată în lumina statului de drept de istorie „națională, lucru pe care cu dragă voie îl facem”, scrie Eminescu pe 16 mai 1882. „Contra alor noștri s-au ridicat Demosul Tudor cu sătenii lui?” întreabă ziarul „Românul”. „Contra alor voștri, v-am spus o dată și v-a repetăm și acum”. Ca de obicei Eminescu apelează la documente, de data aceasta emanate chiar de la Tudor și al lui. „Oare gura lui Tudor, pana lui, nu sint destule dovezi pentru a și în contra cul era îndreptată mișcarea?” Răspunsul este vituperant și implacabil pentru că nu numai că refuză rosetiștii ascendența lui 1821, dar le contestă orice legitimitate. Tudor reprezenta în ochii lui „demonul Tudor, almeș sat caștra alor vaștri s-a sculat: eșel cine, eșel un voi reprezenta astăzi în această țară elementul împilator, elementul care se îmbogășește din pămînt, din sudoreea tuturor, fără muncă și fără mîrș”. (23 mai 1882). Însenmătatea acestui polemic depășește simpla polemizare, ajungînd în cel mai înalt grad „la demanul Tudor, almeș sat caștra alor vaștri s-a sculat: eșel cine, eșel un voi reprezenta astăzi în această țară elementul împilator, elementul care se îmbogășește din pămînt, din sudoreea tuturor, fără muncă și fără mîrș”. (23 mai 1882). Însenmătatea acestui polemic depășește simpla polemizare, ajungînd în cel mai înalt grad „la demanul Tudor, almeș sat caștra alor vaștri s-a sculat: eșel cine, eșel un voi reprezenta astăzi în această țară elementul împilator, elementul care se îmbogășește din pămînt, din sudoreea tuturor, fără muncă și fără mîrș”. (23 mai 1882).

Însenmătatea acestui polemic depășește simpla polemizare, ajungînd în cel mai înalt grad „la demanul Tudor, almeș sat caștra alor vaștri s-a sculat: eșel cine, eșel un voi reprezenta astăzi în această țară elementul împilator, elementul care se îmbogășește din pămînt, din sudoreea tuturor, fără muncă și fără mîrș”. (23 mai 1882).

Însenmătatea acestui polemic depășește simpla polemizare, ajungînd în cel mai înalt grad „la demanul Tudor, almeș sat caștra alor vaștri s-a sculat: eșel cine, eșel un voi reprezenta astăzi în această țară elementul împilator, elementul care se îmbogășește din pămînt, din sudoreea tuturor, fără muncă și fără mîrș”. (23 mai 1882).

M. Ungheanu

VIATA CĂRȚILOR

POEZIE

DISPONIBILITĂȚI EXPRESIVE

Sub un titlu ce promite mult („Cu șolmul pe umăr”), Toma Biolan pune în vibrație un lirism acut, de o reflexivitate elegiacă, izvorînd din acea combustionea spirituală a unor neîmpliniri, ezitări, escuri. Antoprezentă (și, desigur, fără a se amăgi pe sine printr-o ironie relativizantă) luciditatea întretine deapănă cumpăna amintirii, reușind de alțea ori, sub semnul expresivității imagistice, o revalorizare a eșecului. Totul izvorăște aici dintr-o împlicare explicit-dramatică în cotidian și în realitatea lucrurilor („Lășăm Imaginatia deoparte: nici o sansă / nu ne surdă așteptul — / vom fi realități”, p. 44); ceea ce nu însemnă că de pe acum nu mimetic, ci profund organic, viaținea unui prezentism autumnal.

Că sentimentul „combustiei” spirituale e puternic o putem vedea și din Focul cel viu (una din cele mai frumoase poezii din cite au dedi-

cat vrendată lui Eminescu poezii tineri), unde, intrînd în „dialog” cu celebra Ođă în metru antic, poetul își clarifică opțiunile, convins a face parte din „urmasii mai acătării”, capabili a înnoi „și verb și scriptură”. „Domn limbii române” și principiu al „Cărmăzului” și „Cărmăzului” Tău ne-am ridicat cu totii, / harul tău îl săvîm și-ntrăbăm întruna / pentru ce înalți ochi visători la steaua / singurătății? //... / În valuri venim, înnoind și verb și scriptură, / rugul tău arde în urmasii mai acătării — / și îndură-te măcar de nevrednici chiar dacă / focul tău nu-l poți stinge cu toate apele / mărș! //... // Cîi de fierbinte am vrea să-nvățăm a muri / asemenție, cel pururi tinăr în manta-și infăsurat / Doamne al nostru, Eminescu, lumnează-ne și ne-mparte / focul viei pe care-l stăpînești doar tu / cu adevărat!”

Există, apoi, o metaforă a vinătoare (filon insuficient explorat, totuși numind în vibrație citeva elemente de pastel autumnal). E un sentiment de subcarpați a cărei diferență specifică, însă, nu reușesc s-o pună în valoare nici anumite „fulgurații” de mythos popular. În schimb, foarte frecvent se sint simțimile unui cos neîmpărțit într-un totu, reverberînd pretutindeni un auster fior elegiac. Poetul evocă o landrețe „stingace”, menită să cadă-n ridicol, în fața unei „trufii” narcisice, „nepăsătoare”, suficientă sieși (pp. 8, 15, 30...). Undeva vorbește, cuprîns de un „zburcun nelățător” de „amarul mîndriei răimiei” (ba chiar de „tălcășoasă plăcere a uitării”), în general de un cuplu de „insingurați”, cufundîndu-se în „apă melancolică” a linștel (p. 39). Peste tot același sentiment de rețineră, de dragoste neîmpărțită deplin, rămasă, undeva, suspendată, enigmatică, rece, cu fața întoarsă de la poet spre alte orizonturi. Atunci termine sună, desigur, a împuțare, căci de la „landrețe” și „stingăcie” (metafore obsedante pînă la deziluzie (amarul complex al neadoratului) e chiar distanța de la metaforă la limbajul frust, ne-transfigurat, de un sarcasm prozale demensat).

Există, totuși, un efort de cenzurare aliv nivelul „stării” poetice citi și acela al tropilor propriu-zis. Toma Biolan poate deveni unul din poezii marcanți ai generației sale. El face, deocamdată, dovada unui poet înscăsat far nu făcut, capabil de vizibilitate originală, de un ton a-și imaginabil și foarte aproape găsit, și de reale disponibilități expresive.

Z. Cărlugea

*) Toma Biolan: „Cu șolmul pe umăr”, Editura „Carnea Românească”, 1988.

PROZĂ

POVESTIRI SUB SEMNUL TEIULUI

FLORIN BĂNESCU
LA TREI APE
Edit. Eminescu

Cu șase romane, patru volume de povestiri și două cărți de reportaje (acestea din urmă, scrise în colaborare), Florin Bănescu are, de acum, o bibliografie respectabilă. Și începînd cu volumul „Calendarul pe o săptămîna din an” (1982) — după propria sa declarație, confirmată practic — acesta înalță un edificiu ce ține, în egală măsură, de „toposul” unui „posibil” Banat, citi și de un finut fabulism cu urteșești fapteuri, animale-to-

tem (lupul alb, cerbul), un tel ce se află ca divinitate tutelară a acestui spațiu, în care povestirile s-a instalat cu autoritate dictatorială, adevăruri confirmate și de cea mai recentă carte a sa de povestiri — „La Trei Ape”.

Dacă tematic, scriitorul așază-se în situație într-o solidă tradiție (cu toate „riscurile de rigoare): Slavici-Rebreanu-M. Preda (în „suflet tot țărani răimînem”), naratologic, el pendulează între povestirea autentică cu rădăcini în oralitate (teul are și funcția de „memorie” a colectivității) și un etualism „à rebours”. Într-un prezent și trecut, cu inezitabile treceri, se aud so-

tebul și se cîdează pe material de calitate. Numai din lemn de rezonanță se pot face violi.

Piese ale antologiei — cu sau fără intenție — s-au grupat în două secțiuni distincte: pe de o parte cele ale lui Valeriu Anania, Marin Șerescu, D. R. Popescu și I. D. Sirbu (ce relevă „idei și sentimente perene” — cum precizează antologatorul), și pe de altă parte cele ale lui Doru Motoc, Carmen Firan, Anghel Th. Popescu și Ion Șerban (I. Th. Șerban?) — preocupate de actualitatea imediată (fabrice, satiric, problematica tinerului etc.). Dar dacă în cazul primilor autori, dramaturgi de marcă al teatrului românesc de azi, cu care s-ar putea mîndri orice altă literatură din Europa, reînvierea și reconfortantă și la fel de profitabilă spiritual, în cazul celorlalti, dincolo de merituosă preocupare pentru cotidian și preocupare dramaturgică de nivel mediu, semnele calității sînt palpabile. E, poate, și reflexul raportului ce relevă un sensibil decalaj valoric, textele celor dinții fiind parte din dramaturgia noastră de virt, unde e greu de ajuns, rar celelalte — parțial dotate artistic — cu înalte acuratețe. „Acești alți mîșnăși se desprind narecură de restul pieselor prin umorul, vorbirea „isteată”, cu inflexiuni de grai otolens și „aerul juvenil (eroi sînt, în majoritate, tineri montatori de linii de înaltă tensiune).

Meritarea ca inițiativă editorială, publicarea unor astfel de antologii și în vîltoarea noastră, citi de necesară, pe atît de salutară pentru generozitatea intențiilor și valoarea practică a criteriilor de selecție.

Mircea Filip

*) „Teatrul”, antologie și Prefată de Nicolae Petre Vrăncănu, Editura „Serisul Românesc”, Craiova, 1988.

*) Florin Bănescu: „La Trei Ape”, Editura „Eminescu”, 1988.

DRAMATURGIA

OPTIUNILE UNEI ANTOLOGII

Pornită dintr-o certă bună intenție, ideea alcătuirii unei antologii de teatru pentru formațiile de amatori se justifica în suficientă măsură, fiindcă lipsa unei îndrumări calificate pune necesa în dificultate formații dintre cele mai valoroase. Astfel, antologia apărută la Serisul Românesc *) realizează, în genere, parte din acest deziderat: marele actual al artiștilor amatori despre a căror artă autorul selecției și prefatoarea afirmă că ea „ține să-și creeze legitimitate proprie, să esențializeze și să-și stilizeze mijloacele de expresie scenică, pentru a obține adeseabilitate directă și operativă către categorii diverse socio-profesionale”.

Alcătuită din „fragmente relevante” din piesele Mesterul Manole de Valeriu Anania, Faz-nicul de la depozitul de nisip de D. R. Popescu și Matca de Marin Șerescu și piesele de teatru scurt Singurătatea mierlei, toamna de I. D. Sirbu, Vînzare imaginară de Carmen Firan, Textul înalțe de toate l de Doru Motoc, Acești băieți minunați de Anghel Th. Șerban și Un hărbat sau o femeie? de Ion Șerban — antologia pare a-și fi găsit lumea ideea unificatoare. Ea a avut în vedere, firesc, rațiuni de ordin practic (piesele ei putînd intra, „fără dificultăți de regie, interpretate și montate scenică, în repertoriul formațiilor teatrale de amatori”). Cu referințe la aceste rațiuni, dar și de considerente valorice intruelt textele sînt reprezentative pentru creația dramaturgică antologică, fapt nu lipsit de importanță: dacă în cazul artiștilor profesioniști un spectacol poate fi unneri salvat de la nereușită prin eforturi artistice suplimentare, în cazul amatoriilor partiturile trebuie să aibă garantată din start valoarea literară, dramatică. Oriștia prospectivă, spontaneitate, canoadoare ar cheltui, un posibil spectacol de-al lor

Mircea Filip

*) „Teatrul”, antologie și Prefată de Nicolae Petre Vrăncănu, Editura „Serisul Românesc”, Craiova, 1988.

DRAMATURGIA

OPTIUNILE UNEI ANTOLOGII

Pornită dintr-o certă bună intenție, ideea alcătuirii unei antologii de teatru pentru formațiile de amatori se justifica în suficientă măsură, fiindcă lipsa unei îndrumări calificate pune necesa în dificultate formații dintre cele mai valoroase. Astfel, antologia apărută la Serisul Românesc *) realizează, în genere, parte din acest deziderat: marele actual al artiștilor amatori despre a căror artă autorul selecției și prefatoarea afirmă că ea „ține să-și creeze legitimitate proprie, să esențializeze și să-și stilizeze mijloacele de expresie scenică, pentru a obține adeseabilitate directă și operativă către categorii diverse socio-profesionale”.

Alcătuită din „fragmente relevante” din piesele Mesterul Manole de Valeriu Anania, Faz-nicul de la depozitul de nisip de D. R. Popescu și Matca de Marin Șerescu și piesele de teatru scurt Singurătatea mierlei, toamna de I. D. Sirbu, Vînzare imaginară de Carmen Firan, Textul înalțe de toate l de Doru Motoc, Acești băieți minunați de Anghel Th. Șerban și Un hărbat sau o femeie? de Ion Șerban — antologia pare a-și fi găsit lumea ideea unificatoare. Ea a avut în vedere, firesc, rațiuni de ordin practic (piesele ei putînd intra, „fără dificultăți de regie, interpretate și montate scenică, în repertoriul formațiilor teatrale de amatori”). Cu referințe la aceste rațiuni, dar și de considerente valorice intruelt textele sînt reprezentative pentru creația dramaturgică antologică, fapt nu lipsit de importanță: dacă în cazul artiștilor profesioniști un spectacol poate fi unneri salvat de la nereușită prin eforturi artistice suplimentare, în cazul amatoriilor partiturile trebuie să aibă garantată din start valoarea literară, dramatică. Oriștia prospectivă, spontaneitate, canoadoare ar cheltui, un posibil spectacol de-al lor

Mircea Filip

*) „Teatrul”, antologie și Prefată de Nicolae Petre Vrăncănu, Editura „Serisul Românesc”, Craiova, 1988.

DRAMATURGIA

OPTIUNILE UNEI ANTOLOGII

Pornită dintr-o certă bună intenție, ideea alcătuirii unei antologii de teatru pentru formațiile de amatori se justifica în suficientă măsură, fiindcă lipsa unei îndrumări calificate pune necesa în dificultate formații dintre cele mai valoroase. Astfel, antologia apărută la Serisul Românesc *) realizează, în genere, parte din acest deziderat: marele actual al artiștilor amatori despre a căror artă autorul selecției și prefatoarea afirmă că ea „ține să-și creeze legitimitate proprie, să esențializeze și să-și stilizeze mijloacele de expresie scenică, pentru a obține adeseabilitate directă și operativă către categorii diverse socio-profesionale”.

Alcătuită din „fragmente relevante” din piesele Mesterul Manole de Valeriu Anania, Faz-nicul de la depozitul de nisip de D. R. Popescu și Matca de Marin Șerescu și piesele de teatru scurt Singurătatea mierlei, toamna de I. D. Sirbu, Vînzare imaginară de Carmen Firan, Textul înalțe de toate l de Doru Motoc, Acești băieți minunați de Anghel Th. Șerban și Un hărbat sau o femeie? de Ion Șerban — antologia pare a-și fi găsit lumea ideea unificatoare. Ea a avut în vedere, firesc, rațiuni de ordin practic (piesele ei putînd intra, „fără dificultăți de regie, interpretate și montate scenică, în repertoriul formațiilor teatrale de amatori”). Cu referințe la aceste rațiuni, dar și de considerente valorice intruelt textele sînt reprezentative pentru creația dramaturgică antologică, fapt nu lipsit de importanță: dacă în cazul artiștilor profesioniști un spectacol poate fi unneri salvat de la nereușită prin eforturi artistice suplimentare, în cazul amatoriilor partiturile trebuie să aibă garantată din start valoarea literară, dramatică. Oriștia prospectivă, spontaneitate, canoadoare ar cheltui, un posibil spectacol de-al lor

Mircea Filip

*) „Teatrul”, antologie și Prefată de Nicolae Petre Vrăncănu, Editura „Serisul Românesc”, Craiova, 1988.

DRAMATURGIA

OPTIUNILE UNEI ANTOLOGII

Pornită dintr-o certă bună intenție, ideea alcătuirii unei antologii de teatru pentru formațiile de amatori se justifica în suficientă măsură, fiindcă lipsa unei îndrumări calificate pune necesa în dificultate formații dintre cele mai valoroase. Astfel, antologia apărută la Serisul Românesc *) realizează, în genere, parte din acest deziderat: marele actual al artiștilor amatori despre a căror artă autorul selecției și prefatoarea afirmă că ea „ține să-și creeze legitimitate proprie, să esențializeze și să-și stilizeze mijloacele de expresie scenică, pentru a obține adeseabilitate directă și operativă către categorii diverse socio-profesionale”.

Alcătuită din „fragmente relevante” din piesele Mesterul Manole de Valeriu Anania, Faz-nicul de la depozitul de nisip de D. R. Popescu și Matca de Marin Șerescu și piesele de teatru scurt Singurătatea mierlei, toamna de I. D. Sirbu, Vînzare imaginară de Carmen Firan, Textul înalțe de toate l de Doru Motoc, Acești băieți minunați de Anghel Th. Șerban și Un hărbat sau o femeie? de Ion Șerban — antologia pare a-și fi găsit lumea ideea unificatoare. Ea a avut în vedere, firesc, rațiuni de ordin practic (piesele ei putînd intra, „fără dificultăți de regie, interpretate și montate scenică, în repertoriul formațiilor teatrale de amatori”). Cu referințe la aceste rațiuni, dar și de considerente valorice intruelt textele sînt reprezentative pentru creația dramaturgică antologică, fapt nu lipsit de importanță: dacă în cazul artiștilor profesioniști un spectacol poate fi unneri salvat de la nereușită prin eforturi artistice suplimentare, în cazul amatoriilor partiturile trebuie să aibă garantată din start valoarea literară, dramatică. Oriștia prospectivă, spontaneitate, canoadoare ar cheltui, un posibil spectacol de-al lor

Mircea Filip

*) „Teatrul”, antologie și Prefată de Nicolae Petre Vrăncănu, Editura „Serisul Românesc”, Craiova, 1988.

DRAMATURGIA

OPTIUNILE UNEI ANTOLOGII

Pornită dintr-o certă bună intenție, ideea alcătuirii unei antologii de teatru pentru formațiile de amatori se justifica în suficientă măsură, fiindcă lipsa unei îndrumări calificate pune necesa în dificultate formații dintre cele mai valoroase. Astfel, antologia apărută la Serisul Românesc *) realizează, în genere, parte din acest deziderat: marele actual al artiștilor amatori despre a căror artă autorul selecției și prefatoarea afirmă că ea „ține să-și creeze legitimitate proprie, să esențializeze și să-și stilizeze mijloacele de expresie scenică, pentru a obține adeseabilitate directă și operativă către categorii diverse socio-profesionale”.

Alcătuită din „fragmente relevante” din piesele

gabriela hurezean

Umbră

Multe secole am tăcut ca piatra, până când tăcerea prinsă a balborosi, pînă când clocot asurzitor dădu, dinu-și pe față zăvezii.

După multe secole, iată-o, iată-o, la picioarele tale primește-o, încaută-te cu lava ei, lasă-ți genunchii îmbrățișați și mai luminează-mi o dată lumina cu umbra ta orbilică.

EI

Atît de pur este el încît abrogă legea gravitației.

Ceasuri întrași levițază eliberat și numai orare și numai cînt al clipii din pleoapă coboară din patul lui de aer la giubuzăcuri dedîndu-se și clovnații. Apoi își seia împăcat plătire.

ioan n. dumitrescu

Numele tău

Pamii cu flăcări verzi
Vibrează neozit,
Ascultă auzul cum suflă
Nedormit.

Gîndurile se odîrnă
În ale inimii sîpete,
Apoi, se destamă,
Talezuri domoale, încete,
O, pentru iubire,
Nu există nici grații, nici vomă.

Pulbera emilitării
O aștern pe hirtie, să rămîină,
Pamii cu flăcări verzi
Numele tău, Patie, îl îngîină.

Lección de înot

Se mistuie ore și zile
Și ele, parfumuri bizare
Ca florile păstrate-ntr-o țile,
Alte-n albă ninsăcure.

Se mistuie veacuri și ere,
Se trec în nisipuri marine,
Și cerul, în plaie de sferă,
Cu zilele lui de lumina.

Amintiri vor rămîne, dar cite ?
Și cite din clipele mari ?
S-așternă pe rîni măhorite
Arome de tinere stejeri !

Un fluviu de lac e în toate,
Eu strâpîi de apă-i scot,
Cufundă-ți obrazul în fluviu —
Putea-vei să-l treci și înot ?

Acorduri

Asemenea cum mustul zăpezilor în gîle
Renaste-o nouă forță, ea griul să-nfățească,
Balade și dainele fac inimă mai vie,
Ele etern ne-odună-n cîntare strămoșească.

Lumina-n steaua nopții clipind, tainic inspiră
Și împăște gîndul cu sensuri naltă — pute,
El curatul Luceafăr, El sînta Târîi Irod,
Nemuritor înaltă acorduri din mormure.

Înîmresmează vremea, azi eră românească;
Precum miera de aur cuvîntul lui răsună
Lumina din suflul cu jaba lor să crească
În limba poeziei și-n limba mea străbună.

Estimp, mesa căscăundă se freacă înnebunită
la ochi
ca după o halucinație bine pusă în scenă.

Flama gîndului

Din nou te trezești înainte de primul cînt al tramvaielor. Binecuvîntată insomnie. Imaculată și-e mintea pe cînd deschizînd fereastra descoperi în viața

brilantele. Sorbi un grîdunte sîbatică
și flama gîndului te azvîrte în plînă și :

Dacă substantivul comun ocean ar fi numeral
al tău,
oceanul însuși ar fi substantivul tău propriu.
Unicul lui stîpîn ai fi tu.

Mînușa de apă

De parcă s-ar fi născut cu mult înainte mea,
mult mai în vîrstă îmi este mina.
Prin bandașul stărilor albastre
rînilor copilăriei abia se mai zăresc.

Lungi tranșee, vetre de rug, cratera,
semne,
HCl, H₂SO₄, AAA, tu,
cîlină a plîngerii,
mina mea stînsă în pumn
tăinuind ca o sîntă raclă
amărăciunea lunții lui,
pămîntenișul înodat al ridurilor,
astul stîns.

Mina mea stînsă în mînușa de apă.

Locomotiva se zgîdui — traversau în viteză
Cotofenii — apoi se asternu pe drum drept,
undeva departe începură a se zări scîlbind
luminiile lăntii. Sierătorile parbrizului se
miscoau ritmic, nu reușeau însă a face mare
lucru: viscolul se întese, pale albe de zăpadă
acopereau geamul la intervale. În cabină era
însă cald :

Betelgeuse

Aidoma cranului de miel încolțește sferă.
Ceea ce încolțește acum în palma
este un corp geomtric cu colți.
Pe fiecare colț licărește ferocă cuvîntul.
Betelgeuse.
Semnificatul, Usturnimea din ochi.

— Păi, fii atent... adică fii atent, s-auzi —
cînd : „urcă un tîran de-al nost' într-un com-
partiment și se așază sărmanul pe locul său,
alături — un sevră ! Se uită românul la el, îl
priveste, îl scoțeste... bine îmbrăcat omu',
la costum dichisit... cu lanț de aur la gît și ceas-
brățară la gleznă... ei, și nu mai poate românul !
Iertare, dumitale, da' de unde ești ? ! Din
Africa ! ! ! (Îl răspunde negrul care vorbea
bine românește... fiind dintr-acea student cu
bursă și termen în Capitală, că sint mulți) !
Asa... ! — face și tîranul nost' — și anume de
unde, din Africa ? ! Din Togo ! — îl răspunde
amuzat studentul cel tucuriu și-i zîmbește ;
dar, de ce... ? ! ...As-ssa, pentru că taman îmi
veni vorba să te întreb : ai cui ești, din
Togo ? !

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dublă pe cale
ferată, farurile locomotivei adverse îl orbiră pe
bătrîn !. Asta e non ? gîndi el simțînd cum
involuntar degetele i se crispează de manetele
acelea, ale lui, fără a le cînti însă prea mult
din poziția lor verificat-stabilă : nu-și putu
stăpîni însă o anumită neliniște a înclăstărit
ăstărie pe care și-o rememora de cîtuva timp
fără încurc, lucă, și întodeauna amai atunci
cînd se uită la vîetele pe care-l țira în urmă
cu 118 kilometri pe oră se înclăstă cu o silă
garnitură, venind din față, cu aceeași viteză.
„E nou, ce mai ? !“

...era negru de supărare Terpeș,
astfel plecase din Timișoara,
gînd că nu e bine așa, și
plecase totuși : medicul de
serviciu al organului de control scoțîndu-l
dintre brațele complicatelor aparate și ajun-
du-l să-și tragă maicul peste cap — îi spusese
că „totul e în regulă !“, nu observase nimic
deosebit.

De fapt, gîndise Terpeș, ce să observe ? !
Necazul lui se îngîmădase în suflul, nicidecum
„la vedere“ — cum să-i depășite, aparatele,
suflul ? !

Abia prin dreptul Lugojului, celălalt, puștul,
secundul — îl întrebăse : „Nea Terpeș, iartă-mă,
da' ce-ai... ? ! Ti-a ieșit o venă pe frunte,
deasupra ochiului, ce-i cu dumneată ? !“
„Tăc, secol... !“ — îi mormăise ăluia, surd și
parcă jenat, bătrînul.

...Cu brațele îndoit din cot — și cu brațele
astea așezate apăsate și ferm pe pupitrul de
comandă — Terpeș își plimbă degetele butucă-
noase peste rotundul metalic al manetelor lus-
truite de folosință. Acele multicolore indicatoare
de bord, tremurînd abia simțit sub sticla ro-
tundă a cadrelor luminate cu un verde palid,
precizau că — în interiorul uriașei locomotive
Diesel-electrice pe care o conduceau cei doi
acum — totul este în regulă.

Trenul accelera 122 se apropia de Craiova :
— Să-ți spun un banc... ? ! — îl întrebă
bătrînul pe secund, privind mereu înainte (pe
parbrizul imens, ca și celălalt de altfel (se
scurseseră niste bune ore de la plecarea din
Timișoara și priveau de atunci amîndoi numai
în față, alii, de parcă nu s-ar fi aflat alături),
fără a fi nici el prea convins că Davidescu,
„Davi-Cap de Fier“, o să-l asculte.

— Zi-i, sefu — făcu însă acesta.
— Era un tînar blond și uscățiv, avea degete
subțiri și lungi, de intelectual firar să fie, sau
instrumentist — la vioară, de pildă ? ! — oricum
!-ai fi luat, păreau totul și cu totul întîmplă-
tor aiuns aici, pe postul ăsta de ajutor de
mecanic.

Locomotiva se zgîdui — traversau în viteză
Cotofenii — apoi se asternu pe drum drept,
undeva departe începură a se zări scîlbind
luminiile lăntii. Sierătorile parbrizului se
miscoau ritmic, nu reușeau însă a face mare
lucru: viscolul se întese, pale albe de zăpadă
acopereau geamul la intervale. În cabină era
însă cald :

— Păi, fii atent... adică fii atent, s-auzi —
cînd : „urcă un tîran de-al nost' într-un com-
partiment și se așază sărmanul pe locul său,
alături — un sevră ! Se uită românul la el, îl
priveste, îl scoțeste... bine îmbrăcat omu',
la costum dichisit... cu lanț de aur la gît și ceas-
brățară la gleznă... ei, și nu mai poate românul !
Iertare, dumitale, da' de unde ești ? ! Din
Africa ! ! ! (Îl răspunde negrul care vorbea
bine românește... fiind dintr-acea student cu
bursă și termen în Capitală, că sint mulți) !
Asa... ! — face și tîranul nost' — și anume de
unde, din Africa ? ! Din Togo ! — îl răspunde
amuzat studentul cel tucuriu și-i zîmbește ;
dar, de ce... ? ! ...As-ssa, pentru că taman îmi
veni vorba să te întreb : ai cui ești, din
Togo ? !

— Urmă o pauză. Apoi :
— Ce să zic... ? !
— Păi... asta e bancul !
— Seful... ! — îndrăznîi Cap de Fier.
— Bă, tu nu zici, sau ce-ai... ? ! — îl întrebă,
întrîg, bătrînul.

— Cîntinau să privească amîndoi drept înainte
(de parcă nu s-ar fi aflat alături) și nimic din
ziua asta, care-i venise în întimplare încă din
zori lui Terpeș, la Timișoara, nu-i stătea pe
bune — dimpotrivă, s-ar fi zis că toate cele
i se asternu pe dos.
— Bombăni ceva...

...Trecu de Isalnița, luminiile înalte și
pușderie ale Marelui Combinat Chimic rămaseră
cîrind în urmă, pe dreapta. Tăceau.

Pe stînga, sosi în întimplare o garnitură
înghitînd parcă ea, toată, linia dub

POETI ȘI CENACLURI - Botoșani

Cel de jos se uită la el, parcă năuc; își atrinse pleoapele, viscolul îi pătrundea în ochi: — Care... ești ? — întreabă totuși, sovăit. — Eu, mă... Terpeș ! Terpeș, mă... eu ! Anghel... !

— Aha, Terpeș !. Și ce vrei ? !

O pală de vânt îl trimise de-a-ndărăteala, lipindu-i umerii de vagonul de marfă din spate, omul ici; și tot atunci deasupra și parcă în înaltul cerului pe care nu-l mai vedeau niciunul — în beznă — explodă unul dintre becurile cu vapor de mercur feruș o duzină de astfel de becuri uriașe acolo, sus, în vîrfurile catargului-reflector, cioburile căzură risipit, sute, înghițite de zăpadă.

— Anghel ! — mai încercă bătrînul. Sint eu, mă... Terpeș !

— Mă ! — făcu nimitul Anghel aplecîndu-se acum și căușind ceva prin zăpadă, îl scăpăsară niște chei acolo; le găsi, le scutură în dreptul chipului. Stai la căldură... ! „Terpeș” — parcă-mi spune ceva numele ăsta, și stii ce-mi spune ? !... Că ar fi bine să te duci, așa, înșelător și pasnic — într-a mă-ții ! Cine ești, de mă cauți... ?

— Și pieri apoi.

...Dormitorul remizei de locomotive din Craiova — clădire ridicată cu mulți ani în urmă — ascunde, la parter, camerele celor datori să îl intră în viață: portari, cameriste, electricieni, instalatori etc.

Deasupra sint încăperile destinate odihnei mecanicilor, în general personalului C.F.R. sosit aici în tranzit: șase încăperi spațioase, cu cite patru paturi în fiecare, dintre ele — paturi metalice, cu plasă din sîrmă, cu sălăușul „relaxa” și cearcăfuri albe, imaculate, și pături chinezești din plastic, groase, călduroase atunci cînd este nevoie, sau răcoroase invers. Acum — era nevoie.

Intr-unul din dormitoarele astea intră Terpeș mai tîrziu, urmat îndecaprate de Davi. Aprinse lumina. Își aruncă geanta de umăr pe unul dintre paturile pregătite, înăuntrul ei se afla o sticlă de apă minerală, goală, acele burdușite într-un soi de pachet din plastic, și o pungă cu semințe de floarea soarelui. Urmău să plece — de aici — abia a doua zi, în zori.

Miroșea a chimicale în dormitor, iar geamurile acestuia, citeva, se zgîlțiau violent în bătaia viscolului de afară.

Bătrînul se trînti într-un pat, pe spate, îmbrăcat așa cum se afla; și își și asternu peste ochi brațul drept, înodit din cot, parcă spre a nu mai privi nimic, s-ar fi zi zis că-l deranja lumina becului alinat sub tavan. Cap de Fier începu să se dezbrace, sistematic — realizase înțînirea lui Terpeș cu Luca, deși fusese ea, această întîlnire, mai mult o părere; el, Davi, coborise tocmai din Dieselul bătrînului — opriseră la un semnal, înainte de a pătrunde în remiză — își desfășură pantalonul, în față, și tocmai se usura pe una dintre roțile metalice atunci cînd o locomotivă veche, cu aburi, oprise dincolo, în dreptul lor; și auzise: — „Asta-i culmea... !” — și fusese o voce groasă, de bărbat nedermit.

„Mă... !” — miriștil acela, înconfundabil, al lui Terpeș.

„Ce cauți acolo, socrule ? !” — „In cursă, uite... ce cauți tu, aiei, slinosule ? !” — „Merg la depou... ! Și de ce slinos ? ! Cineva trebește totuși să umble și pe sălăușul !” — „Ei-țigăr ziua... așa, că să nu spun altfel... !” — „In care ne-am cunoscut ? — gemuse Terpeș.

De dincolo de Diesel, locomotiva cu aburi putăia ritmic și precis, la intervale; Davidescu își încheie pantalonul, căută cu degetele înghețate barele de sprijin ale scării, pași citeva trepte metalice. Îi era tare drag bătrînul, și nu numai săli: pe flică-s-a iubise și el, nu numai Luca... !

„Ne vedem la... hotel !” — mai făcuse Luca, carecum ironic.

„Și gerul, și viscolul, și frigul ăla oribil — și noaptea asta cumplită ! — acoperită restul. Sus, în întineric, mai explodă un becuș, cu vaporii de mercur, cioburile sale nu mai ajunseră însă pe sol, fură imprăștiat pierind în dintr-odată turbată vijelie a naturii din această țară: și, tot acum, amintirile lui Cap de Fier se risipiră.

În tinărul se strecură pe sub cele citeva pături, adunate din paturi, oftînd: — Hai, și noapte bună... ! — îl spuse bătrînului: Să sting lumina ?

— Nu.

— De ce, nea Terpeș ? ! Crezi că mai vine... ? ! Nu mai vine.

— Ha, — Nu mai vine... ! — repetă tinărul, mingîindu-și în acest timp, pe sub pături, picioarele părăoase, drepte și scărpinîndu-și soldurile ușor. Hai, că e noaptea... ! Hai, că nu mai vine nimeni, ce dracu' ? !

— Și se răsuci pe o parte, vîrfindu-și capul în perna alba, care miroșea a DDT; culmea: miroșul îi plăcu, și își frecă picioarele unul de altul, imaginîndu-și că strînge între ele soldurile unei femei tinere... calde... și chiar atîpi.

Atunci cînd — după citeva izbituri puternice în usă cu pumnul și tîșnind mai ales gros, preventiv — intră, în acest dormitor, Luca.

Era același, adică cel pe care Terpeș îl văzuse cu siguranță, în geamul locomotivei cu aburi, de manevră; minjit de tuningine, într-o salopetă uleioasă lucidă — unsă parcă de grăsime — și purta o plasă în mînă: — Deschetea... ! strigă, și era vesel.

„Avea ochi albaștri; erau, acestea, singurele pe de culoare pură dintr-o masă întrecută — chipul său, minjit de tuningine — și care se schimba dintr-o clipă în alta. Erau doi ochi albaștri, într-un negru profund, adine — și își

bălăbănea acum mîinile, neîndemnatăe parcă, neștiind unde să-și așeze sacoaia aia, în care se ghiceau două sticle pline, grele, aproape că rupseseră plasă cu.

— Intrase în dormitor, un întunecat om negru, iar cei doi săriră din somn, așezîndu-se pe marginea paturilor și în capul oaselor. — Ce vrei, mă... ? — îl întreabă bătrînul. — Tată socrule... ! — spuse Luca. — Ce vrei... ? ! — repetă Terpeș. — Ei... ! Nimic... ! Poate că dorm atîta: să ne clăștim ! ăsta cine e ? ! — mai arătă, către Cap de Fier. — Ajutorul meu. — Puteam să-ți flu eu... — murmură celălalt așezînd sacoaia pe masă, scotînd sticlele și desfășcînd dopurile acestora, cu dinții. — Puteam să-ți flu, nu-i așa ? ! Știi că ne vom întîlni ? — Nu. — Ba... știi ! Cursa era anunțată. — Care... cursă ? ! — făcu bătrînul. — Tată... socrule ! — insistă negriciosul.

— Continuu să zîmbească. Și fu clipa în care lui Terpeș i se adună singele în cap; și se scutură umerii, căută cu mîinile prin jur de parcă ar fi vrut să apuce ceva anume, apoi, pe jumătate înăbușit: — Nu-ți sint socru, mă ! — și vorbea greu. Nu-ți sint socru și nici rudă nu-ți sint, și nici tu nu-mi ești, și dacă pe Julia ai amănă-o lumină, mă !... Vrei să dai și-n mine, probabil că asta urmărești ! Dă, mă !... Hai, dă ! Dă, că m-am împotrivit să-mi-o lei pe Julia... că nu-ți-am făcut nuntă cu dar !

— Din albaștri, ochii lui Luca i se păruă lui Davidescu a fi transformîndu-se în cenușu; continuînd să-și pipăie fața se ridică în picioare, gata să-l sperie pe bătrîn într-o eventuală înclătăre, dar aceasta nu se produse: — Spune-i ăluia — vorbi gros Luca — să stea acolo, să stea de o parte, n-am nimic cu el. Da' dacă-mi mai scapă prin împrejurimi... nu garantez.

— Vorbești prostii, Luca. Intotdeauna ai vorbit prostii ! — spuse bătrînul. Și tot cu prostii mi-ai luat-o și pe Julia, căcl...

— Ce vrei, măi, Luca ? ! — îl întreabă bătrînul; Cap de Fier încă nu se adunase de pe jos, își pipăia fața. Vrei să dai și-n mine, mă ? !... Vrei să dai și-n mine, probabil că asta urmărești ! Dă, mă !... Hai, dă ! Dă, că m-am împotrivit să-mi-o lei pe Julia... că nu-ți-am făcut nuntă cu dar !

— Din albaștri, ochii lui Luca i se păruă lui Davidescu a fi transformîndu-se în cenușu; continuînd să-și pipăie fața se ridică în picioare, gata să-l sperie pe bătrîn într-o eventuală înclătăre, dar aceasta nu se produse: — Spune-i ăluia — vorbi gros Luca — să stea acolo, să stea de o parte, n-am nimic cu el. Da' dacă-mi mai scapă prin împrejurimi... nu garantez.

— Vorbești prostii, Luca. Intotdeauna ai vorbit prostii ! — spuse bătrînul. Și tot cu prostii mi-ai luat-o și pe Julia, căcl...

— Ce cauți acolo, socrule ? !

„In cursă, uite... ce cauți tu, aiei, slinosule ? !” — „Merg la depou... ! Și de ce slinos ? ! Cineva trebește totuși să umble și pe sălăușul !” — „Ei-țigăr ziua... așa, că să nu spun altfel... !” — „In care ne-am cunoscut ? — gemuse Terpeș.

De dincolo de Diesel, locomotiva cu aburi putăia ritmic și precis, la intervale; Davidescu își încheie pantalonul, căută cu degetele înghețate barele de sprijin ale scării, pași citeva trepte metalice. Îi era tare drag bătrînul, și nu numai săli: pe flică-s-a iubise și el, nu numai Luca... !

„Ne vedem la... hotel !” — mai făcuse Luca, carecum ironic.

„Și gerul, și viscolul, și frigul ăla oribil — și noaptea asta cumplită ! — acoperită restul. Sus, în întineric, mai explodă un becuș, cu vaporii de mercur, cioburile sale nu mai ajunseră însă pe sol, fură imprăștiat pierind în dintr-odată turbată vijelie a naturii din această țară: și, tot acum, amintirile lui Cap de Fier se risipiră.

În tinărul se strecură pe sub cele citeva pături, adunate din paturi, oftînd: — Hai, și noapte bună... ! — îl spuse bătrînului: Să sting lumina ?

— Nu.

— De ce, nea Terpeș ? ! Crezi că mai vine... ? ! Nu mai vine.

— Ha, — Nu mai vine... ! — repetă tinărul, mingîindu-și în acest timp, pe sub pături, picioarele părăoase, drepte și scărpinîndu-și soldurile ușor. Hai, că e noaptea... ! Hai, că nu mai vine nimeni, ce dracu' ? !

— Și se răsuci pe o parte, vîrfindu-și capul în perna alba, care miroșea a DDT; culmea: miroșul îi plăcu, și își frecă picioarele unul de altul, imaginîndu-și că strînge între ele soldurile unei femei tinere... calde... și chiar atîpi.

Atunci cînd — după citeva izbituri puternice în usă cu pumnul și tîșnind mai ales gros, preventiv — intră, în acest dormitor, Luca.

Era același, adică cel pe care Terpeș îl văzuse cu siguranță, în geamul locomotivei cu aburi, de manevră; minjit de tuningine, într-o salopetă uleioasă lucidă — unsă parcă de grăsime — și purta o plasă în mînă: — Deschetea... ! strigă, și era vesel.

„Avea ochi albaștri; erau, acestea, singurele pe de culoare pură dintr-o masă întrecută — chipul său, minjit de tuningine — și care se schimba dintr-o clipă în alta. Erau doi ochi albaștri, într-un negru profund, adine — și își

bălăbănea acum mîinile, neîndemnatăe parcă, neștiind unde să-și așeze sacoaia aia, în care se ghiceau două sticle pline, grele, aproape că rupseseră plasă cu.

— Intrase în dormitor, un întunecat om negru, iar cei doi săriră din somn, așezîndu-se pe marginea paturilor și în capul oaselor. — Ce vrei, mă... ? — îl întreabă bătrînul. — Tată socrule... ! — spuse Luca. — Ce vrei... ? ! — repetă Terpeș. — Ei... ! Nimic... ! Poate că dorm atîta: să ne clăștim ! ăsta cine e ? ! — mai arătă, către Cap de Fier. — Ajutorul meu. — Puteam să-ți flu eu... — murmură celălalt așezînd sacoaia pe masă, scotînd sticlele și desfășcînd dopurile acestora, cu dinții. — Puteam să-ți flu, nu-i așa ? ! Știi că ne vom întîlni ? — Nu. — Ba... știi ! Cursa era anunțată. — Care... cursă ? ! — făcu bătrînul. — Tată... socrule ! — insistă negriciosul.

— Continuu să zîmbească. Și fu clipa în care lui Terpeș i se adună singele în cap; și se scutură umerii, căută cu mîinile prin jur de parcă ar fi vrut să apuce ceva anume, apoi, pe jumătate înăbușit: — Nu-ți sint socru, mă ! — și vorbea greu. Nu-ți sint socru și nici rudă nu-ți sint, și nici tu nu-mi ești, și dacă pe Julia ai amănă-o lumină, mă !... Vrei să dai și-n mine, mă ? !... Vrei să dai și-n mine, probabil că asta urmărești ! Dă, mă !... Hai, dă ! Dă, că m-am împotrivit să-mi-o lei pe Julia... că nu-ți-am făcut nuntă cu dar !

— Din albaștri, ochii lui Luca i se păruă lui Davidescu a fi transformîndu-se în cenușu; continuînd să-și pipăie fața se ridică în picioare, gata să-l sperie pe bătrîn într-o eventuală înclătăre, dar aceasta nu se produse: — Spune-i ăluia — vorbi gros Luca — să stea acolo, să stea de o parte, n-am nimic cu el. Da' dacă-mi mai scapă prin împrejurimi... nu garantez.

— Vorbești prostii, Luca. Intotdeauna ai vorbit prostii ! — spuse bătrînul. Și tot cu prostii mi-ai luat-o și pe Julia, căcl...

DUMITRU ȚIGANIUC

Eminesciană II

L-am visat. Trecea printr-o apă pe un cor încalpat de corcili. L-am strigat, de mîinile mele-atîrnau sticlele unui lanț de cuvinte, alți de greu atîrnau încălțările-mi căzuse, picioare fiind doar ușor coarctate de insectele literar. L-am strigat: vino, în-mi povoa, dezleagă-mă de mirajul de a ciopli, strivește-mi iluzia că sunetul meu va trece prin zidul de piatră al plîngerii, sporge-mi speranța imaginii dănuind ca o frescă, fă să se steargă iubirea-mi pentru cîntecul gurii, nemărginită-mi iubire prela-o-ntr-un simbul, pe mine mie redă-mă o dată.

L-am visat. Trecea printr-o apă pe un încalpat cal, 5-a-ntr-o zi lăsa spre mine, m-a chemat ca a șopti.

Eminesciană V

Fără de tine mama-i a poveste și eu sint basmul ei cel lăcrîmînd pe freacăntul dintre a fost și este țără a fi și-n freacăntul din gînd Cuvintele se-amestecă prin frunze, stăfide într-o țară de pelin, țără a fi de-un duh stelar pătrunse țără de tine, suflete deplin. Decit aceste oripe ciudate cu focul spinurîndu-l peste hâu, prefer s-aud prin iriși cum imi bate șenila norului din ochiul tău. Prefer s-aud pe mișcătoarea șesuri lumina ne-nțelesului din noi decit altele stranii înțelesul țără de tine-aduse mai apoi. Și mă întarc spre plopi și țirbiți din umăr decit spre-ocei alinați și lungi și n-am să-i număr, nu vreau să-mi număr ci doar prin umbra lor să mă ajungi.

Și pe silaba mea silaba-ți pură să fie umbra ei de a-or putea, țără de tine, pură ta mai cură un riu de vechi pămînt pe limba mea.

MARIA BACIU

Scrisoare poetului

Ne-nchinăm cu plecăciunea și-ncercăm a scrie dînspre limba românească spre un secol mai departe, căci ai fost mai viu ca viii, mai lumină ca lumina și prin tine glășuie riul, ramul și țarina. Ne-am plecat cu sfîlcăciune spre cuvintele bătrîne, dar puterea lor întregă s-a rostii numai prin Tine și-oi umplu, umpluți, Părînte, lumea noastră cu corțegii de popoare care-au fost rămas pe pagini, luminîndu-ne de-acele sensul greu al ființării unui neam trecut prin spădă nedreptății și înfrății. Turma gîndurilor Tale trece prin tînsori de stele, peste viifuri trece lună, vîntul tremură-n perdelu... Noi te așteptăm cînd tei trăiești-te-ou de floare,

GELU DORIAN

Vis cu Eminescu

(La Brăila)

Totdeauna timpul s-a ținut după noi, dîndu-l consistență; căru am nu i-ar fi plăcut ca timpul să-l mai lase în pace; și creșteam, lîngă noi apela păreau că abia atunci se nasc — mii de corăbii, cite povești, că visul nici nu le poate cuprinde. În acele mici cheverne, sub cavilii, între chicoteii și replici trunchete, printre costume de regi și sărmonii arlecini, printre maști, cuțite, sceptre, castele de carton, printre saci cu merinde și lăzi cu terleleoaie, El. Poate că dînd filele cărții deoparte, un inger se uccă-n priviri și recită, acolo o spaimă de lugor, grîja de a-și putea duce gîndul pînă la capăt. Era în cămașă albă, era chiar poemul coborît în lume, tînr, să-i vadă suferințele, era chiar inima pregătită să încapă totul — putea fi altceva; canțopist, un obscur birocrat, un mic burgher cu un capital anorabil, arăndînd și el ca și ceilalți moșieri făcîi de pămînt Companiei Fischer, putea colinda lumea și uita totul, — dar nu, era

chiar poemul coborît în lume să-i vadă suferințele, să i le trăiască, era chiar cîntecul lor, — un adînc din care lumina ridică la cer steaua cea singură.

Notex: a vechi poveste, a larmă în jur, ca-n povestirile lui Panait Istrati, cite întregi de cuvinte iuti, oacheșe prin fața hirtiei, gata să renunțe la iliputanțimea de fiecare zi pentru o singură clipă în chiar viața poemului.

Ceva este firesc în acest basm: printre reviste tîrso-n clișee de film urmăresc la videoscop Luceafărul, vîzînd aici lumina literar pentru prima dată în țară, — ca un șir de furnici albe pe un pămînt negru, ca un car negru plin de stele, și sus mora LUCEAFĂRUL.

Visul trece în realitate, ca un ecou în euz și găsesc printre degete nisipul alunecînd; as fi putut crede că încet cerul se casează, ca o faclie de sticlă securizată, și, așteptînd, mi-aș fi închipuit cite a stea descîlîndu-și toainele în fața ochilor — dar sus, era seară,

luna, vietea aceasta romantică, umplea cerul — lumina de lună lumina de lună; as fi zis că visoz,

dar cerul lat era o lună plină !

DUMITRU IGNAT

Don Juan

Nu sint destul de loș, de ipocrit, pe cit ai vrea să fiu în acest seară, cînd te-nținesc, din nou întia oară, arietăci mașină de lubii.

Cum vezi, de toc nesigur, rătăcîit, uitat în labirintul unei stări, ameseni simt cu zeul unei scări zidită între vîgi și înfînit.

Nu mă prim ! Să facem să dispară legenda falsă-n unii asfînți, acume, cînd mai poate să nu doară.

Mai scintăci ? Poate nici n-am venit — a mantie de-absență mă-nfășoară — vechi inger prin iubire mintuit.

Douăsprezece fix

capul unui inger anonim încolțind lîngă lună — misterul acestei nopți defensiva și brusc universal e un plural

douăsprezece fix, victorie a timpului netrecută în nici o istorie

Maimultul dilatarea clipă o vieții nu mă cuprinde

sint ceva mai mult decit un fragment de factil și previzibil

poate și un fel de cîmp dimuităgnat din familia interacțiunilor universale

încet-încet mă obișnuiesc cu această idee deloc stantie

am răgos: maimultul e o radiație în urma unui univers dispărut

Interesantă s-a dovedit prezentarea unor piese muzicale scrise pe versurile aceleiași poezii de compozitori din generații diferite, făcînd posibilă o comparație sui-generis, dar, mai ales, demonstrînd înfînite modalități de tratare și abordare a aceluiași suport literar. Au fost programate astfel liedul „Dintre sute de catarge” de Doru Popovici — una dintre cele mai izbutite miniaturi vocale contemporane românești (interpretă: Irina Săndulescu-Bălan) și lucrarea „Vinturile-valurilor” de Șerban Nichifor, de dirijorul în 1988 corului „Madrigal” și dirijorul lui Marin Constantin, în a căror interpretare a căpătăt un plus de frumusețe, armonie dense și totuși diafane conturînd spații în care sonoritatea anamatopeică a refrenului s-a generat combinății de mare efect mergînd pînă la pulverizarea cuvintelor în vocale dispartate.

Corul „Madrigal” a oferit, în micro-recitalul său, și fragmente din „Vocalizele” de Al. Pașcanu, în care am regăsit și „Dorința”, piesă concepută, de asemenea, pe țesătura „vocalor ce se suprapun, se îmbină într-o ingenioasă polifonie; prin contrast, piesa omonimă a compozitorului Vasile Popovici, interpretată de corul „Frelușii” al Ansamblului Artistic al U.T.C. dirijat de Voicu Enăchescu — solist Lucian Marinescu, a adus atmosfera ușor desuetă a elegiilor „La modă” cîndva.

Spectacolul de poezie și muzică dedicat centenarului Eminescu a constituit un moment mult aplaudat datorat și realizatorilor Liliiana Moldovan, Ana Buga și Dan Puican.

Anca Florea

plastică

Exegit monumentum

● În orizontul artelor plastice, Eminescu intră abia după săvîrșirea sa pămînteană, mărturie demne de luat în seamă nefînd decit citeva daghere-rotipii și fotografii. În rest, s-a perpetuat memoria orală care a dus ulterior la idealizarea pretentivității sale.

Revelația plastică s-a produs exclusiv prin intermediul literaturii și al legendelor despre viața marelui poet. Au apărut ilustratori și toi cel ce încercău să impună conștiinței publice o imagine posibilă a genului poetic național. Aurel Bordenache, cu țigurile și gravurile sale, a fost, în epocă, unul dintre propagatorii importanți ai unei viziuni plastice unitare și consistente inspirată de marile poeme eminesciene.

Dar foarte interesantă, deși mai puțin cunoscută, chiar și astăzi, este tentativa de monument închinat poetului de Dimitrie Paciurea. Lucrarea, un ipsos de mari dimensiuni, a suportat numeroase refaceri și versiuni, artistul concepînd ca o alegorie desfășurată piramidal, ilustrînd cu o deosebită forță expresivă, secvențe din poema „Strigoii”. În capătul superior al spiralei culminînd cu un portret al poetului, pe care singura fotografie păstrată și mărturiea unor

Milka Petrascu, I. Irimescu, C. Baraschi (la Ipotești), Ion Vlașiu, ca, venind mai aproape de timpurile noastre, contribuția sculptorilor din toate generațiile s-a crească vertiginos și semnificativ. Ne gîndim la lucrările semnate de D. Pasima, Nina Ilie, Mihai Coșan, Petre Stoicu, H. Flămîndu, I. Mindrescu și mulți alții. Și în tapiserie sint de reținut citeva compoziții pe teme eminesciene lucrate de El. Hăneș Marinescu, I. Rălău, T. Tondorescu-Stenil, Cv. Paștina ori de contribuția pictorilor Cornelii Baba, cu o suită de schițe eminesciene, Traian Brădeanu, ilustrator inspirat al prozelor lui Eminescu, Șerban Rusu Arbore. Ca să nu mai vorbim de aportul graficilor, între care cu totul distinctivă și intrată de mult în conștiința publicului este opera Ligiei Macovei, poate cea mai substanțială și larg accesibilă gloroasă, cu mijloacele artei plastice, a operei eminesciene din cite s-au întreprins la noi. Pline de sens și de rafinament plastic sînt și prospectivările grafice ale lui I. Panaitescu, N. Săftoiu, D. Morărescu, cunoscute îndebuste din paginile publicațiilor noastre culturale.

Artele române cunosc în contemporaneitate febra asimilării depline a sufletului spiritual al genului de la Italia, lucrări și proiecte de monument tot mai numeroase și mai reprezentative dominînd preocupările creațoare ale tuturor generațiilor de artiști. Este, în fond, menirea constituirei artistice a acestui popor de a trudi neîncetat la înălțarea marelui monument, pe care însuși genul românesc al poeziei îl impune.

Corneliu Antim

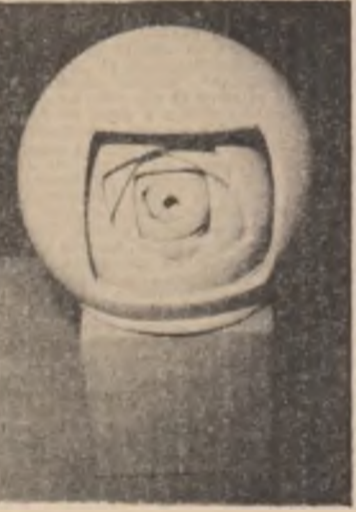
muzică

Poezie și muzică

● Numeroase manifestări culturale puntează, în acest mijloc de iunie, centenarul trecerii în nemurire a poetului „sigilat de destin să ilustreze prin el bucuriile și durerile existenței” — Mihai Eminescu, cel care, cum spunea Tudor Arghezi, „fîind foarte român, e universal”.

În spectacolul de poezie și muzică desfășurat în sala Radiodifuziunii Române sub genericul „Eminescu, poetul nostru național”, personalitatea lui s-a reliefat plener atît prin rostirea celor peste 30 dintre cele mai cunoscute creații ale sale, la care s-au adăugat citeva celebre pagini muzicale inspirate din versul eminescian, cit și prin „Inscripțiile lirice la opera eminesciană” semnate de Alecsandri, Vlașiu, Veronica Miclă și Arghezi, extrasele din publicistica și manuscritele poetului întregînd imaginea complexă a ultimului mare romantic.

Binecunoscuți actori ai scenelor bucureștene au recitat versuri de mare vibrație care au căpătăt, în viziunea lor, sonorități tandre, patetice, vindicative sau sarcastice, uneori surprinzătoare pentru cel obișnuit la recita (sau a recitat) lirica eminesciană în visare romantică.

Vremelnicia — nici a aprelisii, zorea Cuvintului — leagă privelistea !

Veacul se-ntunecă pînă-n Cuvinte. Ci numai Tu treci înainte.

POST

EMINESCU

Sint semne că nu va mai ninge curind, doar așa, în muni, puțin lapoviță și ninsore: sint semne vagi, adevărați, că s-au copii vîșnile și ciresile, pe vremea, în copilărie, șiam cînd se întîmplă asta, nu avem decît să urcăm în vîșni și ciresi; sint semne că Marea Neagră se apropie de noi val cu val, dar de data aceasta o vom aștepta aici, nu ne vom mai duce noi la ea, ca să oțîm după munte, ori nu vom duce ca frunzele, în septembrie; și mai sint semne că nu sint semne, ci numai adevărați ciresi, ce ne amintesc de oameni de zăpădă lăsați baltă. Ce ne neliniște încă pe noi este întîmplarea în care oamenii, care s-au cunoscut, au fost prieteni sau chiar iubii, ajuns să nu se mai salute ei între ei. Nu sintem iocitori, mărturisim că ni s-a întîmplat, ni se întîmplă și probabil, ni se va mai întîmpla, nu neapărat din motive întemeiate, să nu ne salutăm nici noi cu cine știe cine. Dar, ceea ce este curios, niciodată n-am simțit ură, ci doar un imens sentiment de jenă față de noi înșine. Cum adică, ne întrebăm, cum am ajuns să ne prefăcăm într-aiți, încît să nu ne mai cunoaștem? Ba chiar mai ne și strîmbăm, ca și cum ne-ar mîni și prezenta realitate și în loc de milă ne cuprînde silă. Ca și cum bucuria de ieri s-a transformat în cea mai neagră nenorocire. Oamenii albi, care își întinsec singurii minții și inima, pentru că, fiind prea îngăduitori cu ei înșiși, nu-i pot îngădui pe ceilalți. Această înțelegere noi din unele scrisori pe care le primim, alții de otrăvire, încît ne temem cînd le citim să nu ne moară privirile și să orbim. Majoritatea dintre ele se scriu din invizibilitate și, pentru a și-o ascunde, adesea corespondenții imaginează adevărate intrigi și crime împotriva lor din partea noastră. N-a primit răspuns? Ehe, știe dumnealui! A fost respins? Ehe, știe dumnealui! Ceea ce nu știe este simplu: că n-are nu numai talent, dar nici respect pentru scrisul altora, pentru scris în general. De obicei, înainte de a-și descărca otrăvurile, dactilografiază sau nu, autorii acestora nu-ti dau nici măcar „bună ziua”, cu alte cuvinte nu-și însoțesc textele cu cuvinte de salut și de cunoștință, pe care, dacă ar fi trebuit să vină la redacție, ar fi trebuit să le spună. Cu alte cuvinte, dau buzna peste tine, crezînd că este o privilegiu să se citești absurditățile. Or, așa cum scrierul nu este obligatoriu, nici lectura nu este defel. Lor, aceste velleități încrunțate care învîrtesc condeiul ca pe o biță, le spunem, totuși, la revedere.

★

Ne povesteste un copil de cinci ani, Răzvan, că „a fost odată un călător pe care l-am văzut eu la circ, și care nu era mare, ci numai așa micuț, și că o dată neșteră pe obraz, și care mîna ca săbîr, dar că i dădea mîna și gumă de mestecat, că mesteca întruna cînd stătea; iar cînd alerga, se uita înapoi, să vadă cine vine după el, era fricos, cel mai mult se spera de cîini și de pisici, cînd le vedea, sărea în două piciorașe și lîpa mîinile în aer, lăuță-mă de așchi, și alții mîi, de trei și șase, într-o zi, m-am apropiat de el cu un spus mi-au, și pe urmă ham, și ce credeți? că s-a speriat? nooo, a spus și mi-au și ham, ca pisica și cățelul, zău așa, nu mint, întrebăți-o pe mama”.

★

VIOLETA EUGENIA MIHAI, București: Ne place cum scrieți, chiar și atunci cînd răsfațati cuvintele ca în „Noaptea de sinziene”. În noaptea de Sinziene, piticii cu bărbile colții își dau întîlnire cu fetele-poveste; le mingieie pletele albastre și le așază semne distincte pe frunte ca să le poată deosebi; apoi, într-o zi, m-am apropiat de el cu un spus mi-au, și pe urmă ham, și ce credeți? că s-a speriat? nooo, a spus și mi-au și ham, ca pisica și cățelul, zău așa, nu mint, întrebăți-o pe mama”.

★

Piticii cu bărbile colții le place adesea să se joace și nu numai cu dățile și în jurul focului. De aceea, uneori cite o față-poveste se răfătește pe lungul drum și steaua ei nu luminează. Atunci, apar nori pe cer și uite așa începe să plouă din senin cu toate lacrimile fetelor-poveste ce s-au răfăcit. Nici una nu-și aminteste despre piticii cei bătrîni și poate de aceea au aprins atîtea mări și oceane.

De pășune, fetele-poveste învîșă să teasă pinze de pășune, împietite cu raze de leasă pentru prunci pe care-l vor naște într-o zi. Fiecărui un culcuș moale și-o stea puțin căpătîi.

În noaptea de Sinziene, broaștele se dau de trei ori peste cap și se transformă în tineri chipși, dar numai pînă-n zorii, nu mai mult. Se întorc apoi, în locul de unde au plecat și oricît ar încerca să se mai dea peste cap o dată, de două, de trei ori, nu vor mai cunoaște experiența avută.

Serpii își schimbă pletea lăsd-n-o să afîne în cine știe ce scorbă uitată de timp. Totul e posibil în noaptea de Sinziene, chiar și visul de-a fi fericiți.

În noaptea de Sinziene, piticii cu bărbile colții își dau întîlnire cu fetele-poveste; le mingieie pletele albastre și le așază stene în frunte ca să lumineze... în noaptea de Sinziene”.

VIOLETA ANGELESCU, Constanța: Nu primim proze pentru uz propriu. Din moment ce ați trimis „Zile de flor și ris” la „Urzica”, așteptați răspunsul de acolo. Oricum, în particular, avem ce citi: Tolstoi, Sadoveanu, Cehov...

VICTOR CHICAN, Giurgiu: „Cu generozitate, v-am trimis aproximativ jumătate din roman. (?) Poate că e mai bine așa, mă gîndesc că e nevoie de o idee mai cuprinzătoare pentru o concluzie obiectivă față de proza mea...”. Nu mai fiți atât de generos cu noi, pentru că scrierile romanțelor există edituri; doar revistele literare nu publică romane. Nu e necesar nici să trimiteți de fiecare dată fotografia dv. și „nota de inventar” a poezii. Cum însă, din ce am citit reiese cite ceva, mai trimiteți. Mai puțin și mai bun. Nu vă mai traduc în latinăște.

ADRIANA GHERAN, Petrești de Jos, Județul Cluj: „Să vă fac o confesiune. El bine, admit foarte mult pe poetul George Târnea. Bineînțeles, rămîne între noi... pentru că n-am cum să fi-o spun dumnealui” (n.n. cum vedeti, a rămas între noi. În ceea ce îl privește pe poet, scrieți-l pe adresă revistei noastre). Cit și revistele scrierilor, e într-adevăr, dezordonat, dar nu asta e rău! Cu proza... aici e aici! „El, cel pentru care atunci demult nu treasărăm decît o-o fibră a ființei, el s-a fie învingătorul, să mă pătrundă tot-acum? Să-l aștept să-l visez? Cine ar fi crezut! Eu, roaba acelei vechi iubiri pe care nici n-am simțit-o atunci...”. Ce se-nîmplă cu mine domnule, ce pedonăm n-așteptăm? Să-i rostesc numele în plină stradă și să-i rostesc așchi adevăr ce vult și atrîna tot mai greu în viața mea. Nu mai avem mîndrie, conveniențe și alte opreliști. N-avem decît dragostea și bucuria de a-l fi reintîlnit.

— Mi-era așa de dor de tine.

O voce ușor ironică, superficială, cu o notă strălucită și indiferentă mă dezarmază și mă face să mă simt de la începutul discuției ridicolă și inutilă.

— Serios? Sau „trîna inspectă ceastu”. Fără comentarii.

CRISTIAN BIRU, Galați: „Un om densel” este un delir, pe care, chiar dacă am putea să-l publicăm, n-o facem. Nu pentru că n-am vreme, ci pentru că nu ne vine a crede. Mare-i grădina ta, doamne!

BĂNICĂ A. I.I.E., Craiova: Nu publicăm SF-uri, nici chiar cînd acestea sînt niște parabole destul de străvezii. Mașina de făcut dragoste nu este o invenție nouă. Dimpotrivă, ea încă funcționează, chiar în poezia bătrînilor îndrăgostiți. Noi în mașini credem.

Iulian Neacșu

P.S. Textele trimise trebuie dactilografiate, cu excepția cazurilor în care acest lucru este imposibil. Ele, dactilografiate sau nu, nu se înapoiază.

Eminescu al tuturor

a cum mai bine de o săptămîină, în ziua de 8 iunie, l-am vizitat pe Eminescu, la el acasă, în Ipotești.

Fra lume multă, multă lume, din natala lui vîlcioară, din Botoșani, din Suceava, din Sibiu, din Craiova, din București...

El, cu greu făcea față atîtor cîți veniseră să-și exprime gratitudinea. Dar și-a făcut timp și pentru mine.

Gest firesc, dincolo de salut, fiindcă ne stim din copilărie, așa că de fiecare dată cînd ne vedem, conștientăm discuția de unde am lăsat-o la precedenta-nîltire.

Vin de la Suceava, unde am fost în delegație, și în drum spre București, iată, împreună cu Victor Crăciun, m-am oprit pe la tine, l-am răspuns. Ieri am trecut și pe la Putna și am urcat în turnul în care, împreună cu Ioan Slavici și cu G. Dem. Teodorescu, la serbările de la 1871, ați dormit în tin.

Da, imi aduc aminte, mi-a răspuns zîmbind. Dar de ce zîmbesti, am zis eu, ai fost atunci secretarul Comitetului de organizare a serbărilor în cinstea lui Ștefan cel Mare, și ce grandioasă au fost!

Lasă, lasă, a zis el cu modestie. Mi-am amintit de pățania lui G. Dem. Teodorescu. Ai auzit-o?

Știu eu ceva de la Ștefanăni, dar altceva e să afiu de la „sursă”.

Slavici și tu mine am scos ori nu panafii, nu mai știu exact, ne-am trînit pe clau de fin. Teodorescu, îmbrăcat mai la staif, s-a-nălțat în papuci pe care și-l aduse. Pin-aiți toate bune. Am discutat în trei pină țîrziu în noapte — despre multimea de oameni în costume naționale din toate zonele etnografice, despre discursul lui Xenopol, despre recitalul colonelului Boteanu, soșit special de la Paris spre a-și depune centrionul de gală pe mormintul marelui vovod, despre cîntările celor treizeci de lăutari îmbrăcați în negru, sub conducerea lui Grigore Vîndreiu, ale lui Ciprian Porumbescu, elev pe atunci, care ne-a impresionat spunînd „Iată, am cîntat Dacul în țîrzi” și cite altele. Pățania s-a petrecut cîmînea. Slavici și cu mine încă mai dormeam și l-am simțit pe Teodorescu tot foindu-se. Ce al bădie, i-a zis Slavici, că ne stiel somnul! Nu-mi găseș papucii, i-a răspuns Teodorescu, mi l-ai ascuns voi prin țîi? Da-ce s-avem noi cu papucii țîi, am adăugat eu. După cum aveam să constatăm, peste noapte, cineva pus pe goții, că nici în ziua de azi nu se știe cine, ca să mă exprim cum ziceți voi cînd mă franțușiți, l-a subtilizat papucii. Pe Creangă, pe care l-am cunoscut mai țîrziu, parcă l-aș fi auzit zicînd: iaca bre, ce năcaz mare, domnișorul nu poate să-și pună elu-tele decât trecînd peste papucii, cu chișoarele lui țîrzi! Dar să știți, Vasile, eu l-am bănușit și încă-l bănușesc pe Slavici, el l-a ascuns, că după cum ai înțeles, nu s-a disculpat.

Am mai apucat să-i spun că acolo în turn se păstrează acum „imaginea de volevod țînar”, cum l-a spus Lucian Blaga: fotografia poetului făcută la Praga în 1869.

Incolo, toate la locul lor la Ipotești — casa părintescă refăcută, în ea ceasul lui Mihai, scrierile sale, fotografiile de familie, în curte salcîmii și toate celelalte, mai încolo codrul și lacul.

În locul lor sint și noile adăugiri pe care le-au adus înnoșii de azi al Botoșanilor, oameni de simțire eminesciană.

Întă Memorialul „Mihai Eminescu” Ipotești, ne spune Lazăr Hăciuc, secretar cu propagandă la Comitetul Județean al Partidului Comunist Român, destinat unei mari bibliotecii a opereii poetului, a manuscriselor și edițiilor princeps, a tot ceea ce s-a tipărit despre Mihai, în România și în lume. În curînd vor fi create condiții, astfel ca oricine va dori, să poată cerceta și studia la Ipotești opera eminesciană. De altfel, s-a și inaugurat biblioteca prin donata lui Ion Roșjan — ca. 3000 de cărți și reviste și a lui Mircea Tomuș — cite un exemplar din toate numerele revistei „Transilvania” în care s-a scris despre Mihai.

Și tot aici, cum zis-a Marin Sorescu, se va găsi și cite un manuscris al unei opere a fiecărui scriitor de azi și de mine din România Socialistă.

Muzeul mai are și o sală de expoziții. Prima expoziție a și fost venisată: Locuri eminesciene — o sută unu desene în tuș cu penița de Spiru Vegulescu. „O sută unu” m-a dus cu gîndul la Simfonia V-a de Ludwig van Beethoven care începe cu patru bății ale destîlnului, nu trei și nu cinci, cum adeseori auzim cînd cineva își anunș prezența la ușă.

Este, apoi, amfiteatrul în aer liber, unde era adunată multimea. Avem să văd atunci, printre cei prezenți, niște flințe cu aparate sofisticate: pe o macara, pe un mîrbuz, într-un pom... Și dintr-un loc în altul alerga un om mic de statură, cu barbă și batistă albi în buzunarul de sus al hainei bleumarin, căușînd, mereu cite un cheiston. Era profesorul de la Institutul de artă teatrală și cinematografică din București, regișorul căruia i s-au decernat 12 premii naționale și internaționale pentru filmele sale. Al Gh. Croitoru (Alcu). Conduce echipa de la Studiul Rutrea care realizează, la cererea Ministerului Turismului, filmul de lung metraj, documentar-artistic „Eminescu... la steaua care-a răsărit”, film pentru propagandă turistică în șase versiuni — română, engleză, franceză, germană, rusă și spaniolă.

L-am lăsat pe Eminescu, în seara aceea, așa cum îl simț — tinăr, frumos și în plenitudinea forțelor.

Nu ne mai așteaptă, însă, acolo în fața casei părintești, la umbra unui salcîm, ci între Memorial și amfiteatrul, pe un eoclu mai înalt, prîvind spre dealul Ipoteștilor, spre lac, spre codru, peste ele, spre țara de glori și de dor România și spre universalitate.

Mihai al nostru cel tinăr dîndoteauna și pentru todeauna.

Vasile Smărăndescu

UN CAPITOL DE ISTORIE LITERARĂ

Urmare din pag. 1

construți viziuni moderne care relevă notele specifice ale etnicului nostru. Cînd Blaga spunea „Eu știu că veșnicia s-a născut la sat” certifica de fapt destinul cosmic al spiritualității românești. În lirica actuală contemporaneizarea tradiției generează universuri de o fraganță originală în care structurile stilistice moderne reînsoțesc mitologiile arhaice și registre folclorice în forme revelatorii. Poezia imnică a lui Ioan Alexandru, universul ancestral din lirica lui Ion Gheorghe, filozofia țărănească a transilvăneanului Gheorghe Pituț, mitologia țîrzi din poezia lui George Alboiu, ritmulul fertilității agrare din lirica lui Ion Horea, decantarea simbolurilor străvechi la Cezar Ivănescu, balcanismul stilizat din poemele lui Gheorghe Tomozei, ezoterismul folcloric cultivat de Cezar Baltag, biografismul adelenesc, în poezia lui Mircea Micu, oraltitatea țărănească din creația lui Marin Sorescu sint, iată, doar cîteva exemple care dovedesc varietatea posibilităților de abordare lirică a tradiției cu mijloace expresive moderne. Prin organicitatea gestului lor artistic, acești poeți sint creatori de etnicitate sporînd tradiția culturală cu noi viziuni integrate. O orientare stilistică și tematică similară a cunoscut și proza ultimelor decenii, scriitorii din toate generațiile căușînd sursele epicului în alba tradiției noastre spirituale. O direcție importantă a romanului românesc se înscrie pe linia fabulosului arhaic, a construcției parabolice și parabolice. De la Eugen Barbu, Gănuș Neagu, Ștefan Bănuțescu și pînă la cărțile lui Eugen Uricaru, romanul de această factură a dovedit vocația prozatorilor noștri pentru ficțiunea arhaizantă în care elementele autohtone se combină într-o viziune originală. În ce privește proza universului țărănesc, în bună parte ea apelează la investigația realității „mormetiană” (vezi prozele lui Ion Lăncrăjan, Dinu Sărau, radiografia limbajului țărănesc la imitabilul Nicolae Velea sau narațiunile țîrziului Aurel Maria Baros). Nu trebuie scăpată din vedere o direcție predominantă a prozei actuale cu rădăcini în spațiile folclorice și anume formula realismului fantastic, un nume de referință fiind aici D.R. Popescu.

Rezumînd, se poate spune că apelul la tradiție a însemnat, în aceste ultime decenii, preocupare fundamentală a scriitorilor noștri. Din punct de vedere istoric, momentul „regăștrii de sine” a literaturii coincide cu apariția „generației Labis”, stîngamă care deflinese o stare de spirit și un sens de evoluție. Generația Labis a pătruns în literatură cu elanul marilor energii lirice, prelînd de la autorul „Luptei cu inerția” entuziasmul vizionar și tineretul inaugurării unei noi vîrste literare. Tinerii creatori apăruți la începutul anilor 60 declanșează o revoluție estetică dar totodată și una spirituală reabilînd dimensiunea ontologică a liricii românești pe linia valoroasei tradiții interbelice. E o redescoperire a sentimentului cosmic după excesul sociologizant al perioadei dogmatice, fenomen care a generat o vitalitate euforică la mai toți poeții acestei perioade. De la jubilația existentă la a lui Nichita Stănescu și patosul angajării din poemele lui Adrian Păunescu, la vizionarismul lui Grigore Hagiu și sensibilitatea lirică a Constantin Buzea, poezia generației Labis recuperează suflul romantic al lirismului

din todeauna. Frequentarea marilor teme, stărlie euforice, tentația fabulosului, energia metafizică, iată cîteva note specifice ale reprezentanților „luptei cu inerția”, caracteristicile de fapt ale unui climat poetic de excepțională vitalitate care a luat naștere la începutul anilor 60, inaugurînd o etapă esențială în evoluția liricii postbelice.

Spunîm însă, la începutul acestor rînduri, că literatura ultimelor decenii a însemnat, paralel cu recuperarea tradiției, o deschidere spre noi probleme umane, spre noi aspecte ale socialului în care imaginea civilizației moderne vorbește despre destinul omului contemporan. Fixîndu-și rădăcinile în solul tradiției, literatura actuală condamnă realitatea prezentă, descrie lumea în mișcare, noul puls al devenirii. Se poate spune, de exemplu, prelînd afirmația unui critic de azi, că „romanul românesc este, în momentul de față, poate mai puțin decît acela de pe alte meridiane, un roman al mărturisirii esențiale, mărturie asupra Genezei unei noi societăți și a unei noi vîrste a omului” și astfel el își arată vocația social-politică. El își poate aduce o contribuție importantă la configurarea unui nou statut al realismului. Realismul românesc de astăzi este, în literatură, un fenomen cu numeroase semnificații în plan estetic și ideologic. Omul românului nostru este de fapt omul de răsărire a milenului doi și trei. Proza românească, în momentul de față, evită istorismul îngust, sociologismul, tînzînd spre statutul de filozofie a istoriei, spre un tip de viziune în care domină elementul reflexiv. Realismul clasic al literaturii deceniului șase (Zaharia Stancu, Marin Preda, Titus Popovici, Eugen Barbu s.a.) a fost urmat de un realism psihologic (Augustin Buzura, Gh. Schwartz, Vasile Andru, etc.) iar ultimul val de prozatori cultivă un realism combinat cu experimentul scriitorului Constantin Stan, Ioan Lăcăuș, Cristian Teodorescu, Ioan Croitoru etc. Realismul prozei actuale surprinde, în diverse forme, fenomenul de tranziție pe care îl trăiește omul modern. Numeroase aspecte de ultimă oră pătrînd în materia faptică a prozelor, vorbind despre lumea de azi, formulînd totodată probleme de conștiință. Literatura face efortul de a transcende evenimentul cotidian prin atitudine reflexivă, prin apelul la idee.

Din această perspectivă, putem spune că poezia evoluează similar, creatorii lirici fiind mereu în căutarea unor zone de poetizate în cîmpul concretului, imaginația lor dilată realul pentru a surprinde miezul miraculos al vieții. Cea mai nouă generație de poeți aduce în lirică universul cotidian, el se inspiră din forțata orășului, din imaginea unei lumi în permanentă prefacere. Sensibilitatea se deschide spre fante și lucruri cu o neobosită feroare („aulețul înșet de real” a devenit emblema preferată a poeziei). Și ce altceva are a demonstra Nichita Stănescu în confesiunile sale „antimetafizice” decît o îndrăgostire patetică de formele vii, mereu generatoare de energii proaspete în plan liric?

Păstrînd un echilibru fertil între tradiție și modernitate, literatura acestor ani găsește calea prin care mesajul timpului nostru se integrează în sfera valorilor majore, aflînd soluții artistice originale și oferînd imaginea transfigurată a lumii de azi.

REMEMORĂRI «Valul care-a plîns pe glezna ta...»

1. orbilor de albe să fie cuprînsă de undele limpezi. Pești adormiți pe fundul albi veneau în jurul gleznelor fierbinți pipăindu-le cu mustățile fine.
2. Mestecăcunul stînd singuratic la marginea mării, într-o singură gleznă, ca o balerină gata de zbor.
3. Avea glezne atît de subțiri încît putea dansa pe nuferi fără să se scufunde.
4. Avea o gleznă atît de transparentă încît prin rotundul ocheanului ei puteam privi soarele fără să lăcîrmez.
5. Gleznele ei străluciră pe plajă ca două mici scoici deschise de jungherul soarelui.
6. Glezna ei era elastică ca un git de lebădă.

1. Mircea Micu
2. Mircea Micu
3. Mircea Micu
4. Mircea Micu
5. Mircea Micu
6. Mircea Micu

Insuși zeul

„La steaua care-o răsărit
E-o cale atît de lungă”
(La steaua)

Tu ești pentru eternitate
Fiindcă tu ești însuși zeul
Cea o dus și duce zeul
Imens și adevărat în spate.

Poporul cre-n vecl dreptate
Cînd își ridică-n cer Arheul
Precum își poartă-n creier Eu
Ca prima lui necesitate.

Eu și-aș fi fost o viață slugă
Venit din neguri și din rugă
Și te-așezam cum ai dorit

Sub lună chiar pe buze mării
Cu pe-naintemergătorii
Prin mitul cel nemărginit.

Gheorghe Pituț

NUME ROMĂNEȘTI Oameni și zile (III)

explierea unor nume de familie românești ca Jola, Jole, Joianu), norînd de la denumirea celei de-a patra și a săptămîinii, ziua lui Zeus — Jupiter — Jovis, pare scutită de orice dubiu.

Lucrurile nu sint totuși chiar atît de simple, și acestea din cauza posibilei contaminări cu Zoc, Zoia, Zoila (fonetic trecerea de la z la j se explică foarte ușor), remarcată și acceptată de toată studiile de onomastică.

Din punct de vedere social, este de asemenea acceptabil ca prenumele feminin (al mamei, al nașei sau al vreunei persoane apropiate) să devină nume de familie al unui urmaș pe linie bărbătească, fapt confirmat și de nume ca Azvili, Azvilei, Aizvili etc.

Fate aproape imposibile de stabilit cu precizie care nume au la bază denumirea zilei și care — onomale feminin, dar se poate totuși presupune că Jola, Jole, Joian (u), Jolei se înscriu în prima categorie, în vreme ce Joita, Joită, Joiteșcu, Joiteanu intră în cea de-a doua (și pe baza unei evidente asemănări formale: prezenta lui i în temă).

De nărcă exploziile n-ar fi fost suficient de dificile L. Jordan, în D.N.F., adaugă pentru Joiteșcu o derivare din Joită, pe care nu l-a găsit atestat, dar îl consideră „verosimil, derivat cu suf. -iță, de la (a) Jol „a satisfăce: a răbda, a îndura”. Dincolo de faptul că acest a Jol este regional și foarte rar, se cuvine menționa faptul că sufuxul -iță este specific numelor proprii trase din cuvinte relative la îmbrăcîmînt și caracteristice timpului țîrzi (Zorilă, amurg) Murgilă, zer) Gerilă, luni) Lunilă etc.), încît nu există nici un motiv să nu vedem un Jol + iță).

Și iată-ne aiunși la cea de-a cincea zi a săptămîinii, vineri.

În Studii și documente cu privire la istoria românilor, București, vol. XXI, 1911, N. Iorga o decernă o familie moldovenească Vinerlea (trebuie să fi fost un Vineric), după care ne putem da seama că și de la această zi avem nume proprii de multă vreme. De asemenea, orin intermediul unui toponim (Vinerlea) există un Vinerianu), așa cum se arată în D.N.F.

Probabil că și Vinea poate fi pus ne seama lui vineri. În afara scrierilor lui, numele acesta se mai poate întîni în repertoriile accesibile (cărți de telefon ziarul „România liberă”, diverse liste nominale, ceea ce înlătură sineuilaritatea pseudonimului). După propria mărturisire a lui Ion Eugen Iovanșki — poetul Ion Vinea în limba română —, mărturisire citată de toți biografii săi, pseudonimul ar fi fost tras din numele francez „Chauvineau”, al lui născut la țara țîrzi. Cine știe, de fapt, cîți factori vor fi contribuit la formarea acestui pseudonim? Eufonii căutate din Iovanaki, Vineri (țîrzi) fusesse elev al Institutului „Sf. Vineri”, între 1902 și 1910, Chauvineau? Există numele Vinea în limba română?

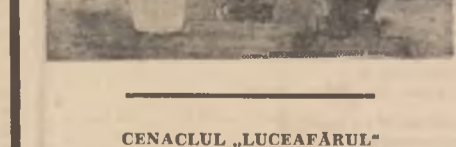
Explicativ din D.N.F. este și de data aceasta surprinzătoare, dar caracteristică întregii concept de lucrări: „Vinea: ba Vinea sau (și) Vine, Vino, cu suf. -ea”! Ceea ce nu se potrivește cu nimic.

Dacă avem Vinea de la Vinerica (pentru animale), o temă vin- pentru formarea de nume proprii nu este deloc exclusă.

Judecînd după frecvența toșilor redusă a numelor provenite din vineri, s-ar nărea că cea de-a cincea zi a săptămîinii n-a găsit ecou în antroponomia românească. Numai dacă... Numai dacă nu l-bășm în seama pe Paraschiv, după numele grecesc Paraskeue (explicat excelent de Christian Ionescu, în Mică enciclopedie onomastică, București, 1975), de unde un întreg sir merzînd pînă la Chiva, Chivu etc.

Acestuia i se poate alătura Peika, „a cincea zi”, în slavă, de unde provine un alt sir de nume proprii de familie: Petcu, Pelean, Petescu, Petulescu etc. Trebuie să presupunem că la un moment dat, petec- a fost simțit ca o temă autohtonă pentru formarea numelor, altfel nu ne putem explica răspîndirea evidentă a numerelor trase de aici, pe toate teritoriile românești.

Nu e nimic de mirare, pentru că personalul fantastic din basmele românești este cunoscut fie ca „Sfînta Vineri” fie ca „Sfînta Peica”. Intrarea temei de origine slavă se explică perfect prin teza lui Al. Rosetti, slavii au învățat românesc (istoria limbii române, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1974, o. 299), pentru că, altfel, aceste inovatii nu ar fi putut fi consacrate.

Cezar Tabarcea

CENACUL „LUCEAFĂRUL”

● Joi, 29 iunie a.c. la ora 17,00, în Rotonda Muzeului de istorie a literaturii române va avea loc sedința oficială „M. Eminescu” a cenacului revistei „Luceafărul”. Invitațiile pot fi ridicate de la redacție în zilele de luni, marți, miercuri, între orele 12,00—14,00.

● Omagînd centenarul trecerii în nemurire a poetului național al românilor, absolvenții de liceu „Mihai Eminescu” au organizat la Casa Universitară din Capitală o manifestare cultural-artistică. Despre viața și opera poetului au bilit Al. Ioachimescu și conf. dr. P. David. A urmat un recital noțion-muzical la care și-au dat concursul, printre alții, actorii Jeanine Stavarache și Mircea Crețu de la Teatrul Giulesci și harizmul Emil Iurascu de la Opera Română din București.

CUMPANA Așchii

● Citind cartea (excelentă) a lui Ion Mircea (Piramida împădurită, Ed. C. R., 1989), mi-am amintit de spusele de acum douăzeci de ani ale lui Paul Tutungiu, colindător neobosit al Carpăților pe vremea aceea: „Sint plini munții de piramide împădurite. Le vad, dar nu le pot cerceta. Sint convins că dacă au avut piramide și le-au împădurit”. Ipoteza era grandioasă. Mai țîrziu, îl întrebam: „Ce mai fac, Paule, piramidele tale împădurite”? L-am întrebă și zilele trecute și mi-a răspuns cu o strofă: „Piramidă să îndure / Muntele zidit sub cer / Învelit ca un oier / C-o sarică de pădure”. Versurile sint în Calinele din țara lui Orfeu (Ed. C. R., 1974). Tot acolo observa „Jegile muntelui Ceablu și ale piramidelor de demult împădurite”. Despre titlu cărții lui Ion Mircea se poate glossa la nesfîrșit: Piramida împădurită, oferă conotații multiple: cuvîntul piramidă vorbește despre un absolut al pietrei geometrizate, însemnînd civilizație și cultură în același timp, invincibilitatea gestului uman. Piramida nu este cuprînsă de pădure, simbol al naturii dezlănțuite după propria ei înfrățire, ci împădurită, deci se sugerează o armonizare strategică între perspectiva vegetală. Piramida împădurită este într-un disensiu în două cuvinte amintind de problema clasică a întoarcerii la natură? O piramidă este „utilă”, o piramidă împădurită este frumoasă. Măcare utile dulei? Dintr-o ontologie fragmentară ne mulumim spiritul cu o viziune strict estetică: oxvanția este țera, împădurirea ei, anifierea iar sinteza este înfișășirea textuală a expresiei? Piramida privește departele și îl așteaptă, este cerească; o piramidă împădurită privește pămîntul, este întoarceră pietrei către pămînt. Pentru a putea fi perfect ordonată, pămîntul simbol al haosului vegetal (vezi poemul lui Philipide), trebuie să fie rădăcită pe versanții unei piramide. Piramida are griji, modul legendar, de tineretă fără bătrînet și de viață fără de moarte a farosanului, în scurții ei labirint hibercenă un basm. Piramida împădurită oferă o soluție mundană existenței lui prin imaginea vesniciei naturii. Piramida suferă de singurătate. Există ceva care conține mai multă singurătate decît o piramidă? O piramidă împădurită este vindecată de singurătate. Care este liantul între piatra lustrulă și rădăcina pădurii? Expresia poetică, Mergînd pe calea cămînată a paradaxului, ne întîmplîm, la prima cultură, oximorului subtil. Ce fel de cîntec cîntă păsările acestei păduri atunci cînd ceața vremilor le impresară? Cîntecule robilor; robii s-au dus dar cîntecul lor au plînt în jurul împădurii pînă cînd și-au găsit sălaşul în gusa păsărilor pădurii. În ordinea timpului moral pînă și piramidele îmbrătesc. Pădurea întinereste pentru că poartă în frunzele ei viaga întregului pămînt („Tu, din tinăr precum esti / Tot mereu întineriști”). Anorganic este alocit prin organic, coșciugului de piatră i se oferă o transcendată verie. Visul țîrzi al pietrei? Să se întegzeze, cizelată, în corpul unei piramide. Visează o viață păduri? Să împădurescă o piramidă. A scopri înseamnă a ascunde și a păstra dar mai însemnă și a desființa. Vom înțelege, pe această cale, drama permanentă, conflictul dintre piatră și frumz, dintre cultură (civilizație) și natură. O piramidă împădurită este păstrată și păstrată de poetul Paul Tutungiu, o statuie a cărei aurență e sculptată de cîntecul păsărilor dintr-o pădure ordonată, vede poetul Ion Mircea. Primul se uită la o istorie, al doilea privește cu ochi fotografici un instantaneu, primul vede o devenire, al doilea — o imagine devenită.

Nu toate expresiile sint sortite unei cariere strălucite. Această ar un destin memorabil.

George Alboiu

EMINESCU și conceptul de modernitate

Urmare din pag. a. 3-a

limba veche și-nțeleaptă”, „forțele perfecte” de care e hîntit poetul constituie senza atîrgeri adevăratul. În cuvîntul poetic, lumea cea gîndită pentru noi avea ființă”. Or, gîndirea artistică și spuna Heidegger — este gîndirea ființei. Se întîrne oare în gîndire o soluție eminescienă în a defini modernitatea: esența „frumosului” stă în dinamismul formelor, dar formele în sine nu pot fi dinamice, vii

MAREA POEZIE

REVISTA STRAINA

Eseistica lui Ernesto Sábato

ascută la 1123 iunie 1889 la Odessa în familia unui inginer constructor de nave, Anna Andreievna Gorenko, cea care-și va semna poezia cu pseudonimul Anna Ahmatova, își va lega pentru totdeauna soarta de poet de lecurile lui Pușkin...

mal demn de laudă — poate fi considerat ciclul de poezii dedicat de ilustra sa congeneră și conatională Marina Tsveteva (1892-1941) — adevărate declarații poetice de dragoste fără nici o umbră de „jaluzie de melier“.

A INCETAT DIN VIAȚĂ, în vârstă de 14 ani, GEORGHIE ALEXANDROVICI TOVSTONOGOV, unul dintre cei mai mari regizori de teatru ai zilelor noastre, Artist al Poporului al U.R.S.S.

Despărțită de soț, marea poet Nikolai Gumiliov care stăruiește tragic în 1921, nevoită să asiste la calvarul fiului supus represaliilor în două rânduri, blăndă și interesată prin-o hotărâre obținută în 1936, Anna Ahmatova era convinsă că numele ei se află sub semnul blestemului.

În mod simbolic, în 1988, o comisie internațională aprobă numele „Ahmatova“ conferit de astronomii sovietici uneia din planetele mici descoperite de ei. Simbolul ascensiunii supreme nu depinde de mărimea corpului ceresc respectiv — toate astrele cunoscute purtau nume — ei de gradul suprem, „akme“, al iubirii la care a înălțat-o poporul său.

Poeme de Anna Ahmatova

Cintec de bun rămas

Viseleaze zee-n pieptu-mi cenușă, Mă purtași însă pașii tăi urși. Imi puseseși în deapta mânășă Minii atîngi, aprîndu-mă ușor.

Multe trepte-mi păreau, ca din turnuri, Cînd erau, știam bine, doar trei. Din arși, stîns, al toamnei rețel murmur M-a rugat: „Mori cu mine, de vrei!“

Încetată din soartă mereu, Sărată rea, schimbătoare, nebulă... I-am răspuns: „Dragul meu, dragul meu, Eu la fel. — Să murim împreună...“

E un cintec de trist bun rămas... Bana cîneli sporea spăvărea. Dnar din făclie-o lăscă, fără glas, Lieăr pal înălță negăsărea.

1911 Tu, scrisoarea, dragul meu, n-o rupe, S-o citești pe toată, nu e greu. De ce plîngi și mă vezi necunoscută, Să-ți apar străină-n drum mereu.

Nu privi cu o minie rece, Sînt a ta, îl sînt iubită, ehit Că nu e flică de păcătoș mi-așeză Și nici schimbăvnică închisă-n achi.

Teori vechi, nu port panglică, cecarde, În hanală, cenusii rochi... Dar sărutul, simț, pe buze-mi arde Și accerăși spăimă-mi umple ochi.

Tu, scrisoarea, dragul meu, n-o rupe, Să nu plîngi că-mă mină săeră, Și în zestră de drumet, săeră, Să e pui pe seundură în lăcră.

1912 În vis Despărțire neagră, ne-nădură. Pe din două s-o împărțim ni-l scrie. De ce plîngi și mă vezi necunoscută, Să-mi promiți să vii din nou în vis.

Sonet la țarm de mare

Par toate-siel nemuritoare: Si culturi vechi ce-n eregenă se-anină, Si aerul purtînd lungă se-anină, De primăveri de peste mare.

Eternitatea-n glas deplînd Mă cheamă-sînchiruitoare Și pe cîntec al în floare Lumină varsă luna hînd.

Și pare-a curge ca un fald Albid în copa de smarald Un drum ce-apare lei-colo.

E doar lumină calea-aceea Și toate amintese de-aleea Spre iaz din Tarskoe Selo.

Prezentare și traducere de Ilie Bădicuț

„SUN TITLUL „AM FOST FENOMENAL“ REVISTA ELVEȚIANĂ „SCHWEIZER TRIEBER“

„Am fost fenomenal“, spunea Dall despre sine — serie redactorială de specialitate al amintitului publicist și documentarist elvețian care a avut numai fenomenal, dar și nebul, în preajma sfîrșitului subconștientului pe care îl dorea să îl veghească în tablouri sale.

„ÎN TARA NOBILOR ATRI“ ESTE TITLUL VOLUMULUI CUPRINS DE ÎNSĂMĂRI DE CĂLĂTORIE ÎN AUSTRALIA, FIJJI ȘI NOUA ZEELANDĂ

Scritorul este Vladimir Beekman. Este vorba în primul rînd despre Terra Australis, teritoriul în care mulți își închipuie că a fost așezat un extraterestru care își spunea Salvador Dall, născut în anul 1904... „

Beekman face o radiografie a așezărilor din această parte de lume, a vieții locuitorilor, cartea oferindu-ne ocazia de a ne rețega, împreună cu autorul, în trecut, de a parcurge prezentul și a ne gândi la viitorul „lumii acestuia de la capăt de lume“. Toate acestea sînt avocate cu ajutorul științelor și documentelor, dar și cu camera de cele mai diferite orientări și convingeri politice, cu literatura scrisă și orală.

„Volumul lui Vladimir Beekman face ineditul captivitate în mijlocul naturii, un adevărat alchimic al creației, un alchimic al apăsătoarelor probleme legate de păstrarea echilibrului ecologic, una dintre problemele fundamentale ale zonei în care se găsește cele trei teritorii. Nu lipsite de importanță, pentru cititor sînt și elementele legate de modul de viață, de obiceiurile și tradițiile, de cultura și arta locuitorilor băștinași ai acestor meleaguri, maori.“

„S-A SPUS DE MULTLE ORI ȘI DE MAI MULȚI CĂ LITERATURA ȘI NU REPREZINTĂ ALTECEA DECît PROBLEMELE VREMURILOR MODERNE

„Așa este superba povestire „Joe cel logic“ a lui Leinster, care narază despre calculatoarele care prind în vînt, la comportamentul moral al oamenilor, locuitorii ai Terrei sau al altor planete. Astfel de povești sînt și lucrările cuprinse între copertile unei voluminoase antologii sîc, apărută recent la Praag sub titlul „Roboti și androizi“. Volumul conține treizeci de povestiri ale celor mai diverse categorii de scriitori de la clasicii genului (Frank Asimov, Stanislav Lem), de la cel mai vîrstnic, americanul Murray Leinster (1896-1975), pînă la tînăra generatie de creatori sîc, reprezentată în acest volum de debut Ivan Kminek, născut în anul 1934.

Povestirile cuprinse în „Roboti și androizi“ sînt axate pe diferite variații ale raportului omului cu mașina. Așa este superba povestire „Joe cel logic“ a lui Leinster, care narază despre calculatoarele care prind în vînt, la comportamentul moral al oamenilor, locuitorii ai Terrei sau al altor planete.

„S-A SPUS DE MULTLE ORI ȘI DE MAI MULȚI CĂ LITERATURA ȘI NU REPREZINTĂ ALTECEA DECît PROBLEMELE VREMURILOR MODERNE

„Așa este superba povestire „Joe cel logic“ a lui Leinster, care narază despre calculatoarele care prind în vînt, la comportamentul moral al oamenilor, locuitorii ai Terrei sau al altor planete. Astfel de povești sînt și lucrările cuprinse între copertile unei voluminoase antologii sîc, apărută recent la Praag sub titlul „Roboti și androizi“.

„Volumul conține treizeci de povestiri ale celor mai diverse categorii de scriitori de la clasicii genului (Frank Asimov, Stanislav Lem), de la cel mai vîrstnic, americanul Murray Leinster (1896-1975), pînă la tînăra generatie de creatori sîc, reprezentată în acest volum de debut Ivan Kminek, născut în anul 1934.

MIROSLAV SLACH, NĂSCUT ÎN URMA SAPEȚECI DE ANI, ESTE LA ORIGINE ISTORIC ȘI LITERAR

„Miroslov Slach nu se dezmințe nici în ultimul său roman, intitulat „Zăpeti se ceapă (într-o răbă vulturilor), în care survine personajul lui Jan Evangelista Purkyně (în fotografie), naturalist, filozof și îndrumător al poporului ceh. Autorul întîlnește în primul rînd copilaria lui Purkyně, petrecută la castelul Libochovitz, anul de studii și perioada primilor pași încunați de succes în lumea științelor. El reușește să aducă în fața cititorilor — veridic, convingător — tabloul vieții culturale și științifice din Cehia secolului al XIX-lea, cititorul avînd ocazia să facă cunoștință cu unele dintre marile personalități ale culturii ceh: Jan Kollar, Josef Jungmann, P. J. Saffarik, Václav Hanka etc.

Datorită modului viu, antrenant al povestirii, a compoziției romanului, cititorul se simte tot timpul în mijlocul acțiunii. Intr-una din cărțile sale anterioare, Miroslov Slach spune: „S-a rupt peșea și aceste întîmplări idilice și suav nostalgice au în lumea de astăzi ceva din umbra palidă a vechilor fotografii din albumul de familie... Dar cine nu se întoarce cu bucurie spre albumul cu astfel de fotografii?“

Prezentare și traducere de Ion Iuga

Eseistica lui Ernesto Sábato

Privit dinspre filozofie, esul actual se comportă ca un datoric deriziv: împrumută de la aceasta, mărturisit sau nu, probleme, teze, teme, motive, formule izbitoare, dar se sustrage de la scadele gândirii: sistematice, coerente și riguroase, demonstrată sau justificată. Refuză gravitatea. Chiar dicționarele serioase ne asigură că așa e el: transparent, fluguratec, grațios și sculptor. Deci, ca tusta Colombinei: numai tul și paiele.

Privit dinspre literatură, esul de azi pare un flu rîspitor lute de mină și firoscos. Pleacă de acasă cu câteva lucruri de preț: atît de subiectiv-emotiv, sultul imaginativ exuberantă, metafora, și apoi vîntura lumea, colindînd arta, istoria, economia, știința. Este pește tot, stie tot, vorbește despre toate, prolează, pe un fel de cervantinită „panoramă a minunilor“, un alai de figuri stranii, noțiuni mirobolante, ipoteze uimitoare, ispită inedite. Sîrmele incitante viziuni evanescente și iscă subtile plăceri momentane. Ceva în genul mantiei lui Mefistofeles.

Paginele de față vor să prezinte succint conținutul epistemic („sofistic“) precum și mărcile afective și stilistice ale eseisticii scriitorului argentinian, deținător al unui rang atât de înalt într-un gen care, oricît de proteic și în clasificabil ar părea, admite totuși, ca orice act de inteliecție, ordine și ierarhia valorică. O cuprînzătoare antologie, pe cale de elaborare la editura Univers, va permite cititorilor români accesul direct la textele întotdeauna patetice ale acestor eseuri, cărți de eseuri saba-tiene, semnificativ intitulate: „Insul și versul, Oameni și angrenaj, Eterodoxie, Scriitorul și fantomele lui, Apologii și respingeri.“

Fiind vorba de un mare scriitor al contemporaneității, care prin romanele sale aduce o nouă și tulburătoare adncime în înțelegerea existenței umane, creatoare și idealizată, trebuie să înțelegem în relațiile ei cu creația epică. Sub acest raport, eseurile saba-tiene exercită trei funcțiuni principale: cea de fundamentare, cea de transpunere conceptuală și cea de intercomunicație reciprocă.

„Acțiunea de fundamentare este incredințată eseurilor care expun și explică așa numita Weltschmerz sau autotulul viu, sau deosebită existență pe care se clădește întreaga sa operă. Ele arată clar unde se află sursa imaginărilor saba-tiene: în conștiința acută a dualității „spirit-materie“ sau „eu-lume“, inerentă și fundamentală condiției umane. Dacă în romanele dualitatea se intrupează în personaje, în-timplări, tensiuni și destine, în eseuri ea există separat, ca aporie, ca problemă formulată și dezbătută în sine și în consecințele ei. Sábato începe să o rezolve respingînd exclusivismul multilan, fanatismul care absolutizează un termen și negă pe celălalt, orișare ar fi eticheta filozofică și culcarea emotivă pe care lo asu-mă reducionismul lor. Cînd vehement, cînd ironic, Sábato combatte cu egală fermitate formele opuse ale dogmatismului unilaterale. Ide-ilelor care restring înținea omenească la rațiunea abstractă, descărnată și văd în om un spirit pur, singic, fără sînge, pasiuni, viață și mituri, Sábato le amintește metaforic că pe prîhăniea excesivă riscă să cadă în sorcîd și feroc („nu trebuie să pretindem prea mult înțelegere, dacă nu vrem să întinim bestia“).

„Inventiv și dialectic integrator, inventiv pentru că el distinge, între cei doi termeni opuși, un al treilea, intermediar, pe care, inspirîndu-se din elinul pneuma, îl numește suflet. Pentru descrierea acestei regiuni, eseu-tul recurge la romancier, iar textele respective dobîndesc o impresionantă pregnanță prin dramatizarea situației existențiale, ardenta pasto-rală a temului, forța și surpriza efectului final, lată pe cel mai cunoscut: „

SPORT

Bijuterii de rouă

Luat sfîrșit campionatul. Cîștigătoare, echipa Steaua. A fost, neindoielnic, de-a lungul întrecerii, cea mai bună din 18 formații. Dar nu-și poate afirma la mîini decît bijuterii de rouă. Pe care le usucă vîntul la prima scuturare. A fost un campionat foarte slab, poate cel mai slab din ultimul deceniu. Se vorbește că se vor produce schimbări spectaculoase. Întrebarea este: putem înghieba o divizie blîndă din atîtea „regimente ferelnite“? Mă tem că nu. Fiindcă diferența din 58 (cîncepe și nouă) de puncte dintre prim și ultima formație vorbește mai mult despre faliment decît despre valoarea uneia din părți. Horării, contrapreformații Stelei în fața lui A.C. Milan a stîrnit panica de culoarelor federației, dar a și împuzat adevărul că formula noastră de campionat este nefelică, că am tinut pe saltea de bustușe, în miros de rom exotic, fabricată de imaginația noastră exaltată, un balaur împănat. Am înecat timp prețios în apă de curcubeu neade-vărate și nu ne putem reveni, cred eu, decît după ce ne vom spăla mințile mai întil în laptele vinos de alon produs de evghinos, incedibil de stînjentorează a echipei militare din Tirgu Mures. Cred că nu s-a pomenit în nici un alt campionat din Europa o formație care să fi primit 101 goluri și să nu cîștige măcar un punct de-a lungul returului. Rapidul a înregistrat și el o dulce pierdere de timp, dar aricum a adu-nat la rîndul 23 de puncte. O comoară întoasă mult prea mică și deste care, la noapte — noau-

„Ființele umane îl este proprie tocmă această regiune intermediară a sufletului în care se petrece tot ce e mai grav în existență: dragostea și ura, mitul și ficțiunea, speranța și amestecul de idei și sînge, de voință conștientă și impulsuri oarbe. Ambiguu și neliniștit, suferinț suferă între carne și spirit, stăpînit de pasiunile corpului, aspirînd la eternitatea scriitorului, sovînd neîncetat între realitate și ab-solut, între corupție și nemurie, între diabolic și divin. Arta și poezia țînesc tocmă din această regiune confuză, datorită acestei confu-zi: un zeu nu scrie romane.“

Să fim însă atente! Intrucît spiritul se ma-nifestă prin carne, iar aceasta e modelată de iradiată și avaturile spirituale, patetica frămîntare a regiunii intermediare poate să treu-beie să aibă un sens ascendent, variatăte com-ponențelor sale e susceptibilă de o sinteză su-perioară. Esența vieții conștientă tocmă în această intrare dialectică pe care Sábato o vede ca o aspră și dramatică îmbrățsare ca de întele-și preț existențiale, căci face posibilă meditația, eroismul și mai ales plenitudinea artei, adică tot ce „eternizează clipa“, depășind finitudinea și nocturnal.

A două categorie de eseuri dominante în cartea Scriitorul și fantomele lui, formează, la prima vedere, un mozaic fascinant prin bogă-tie și culcare, pe care l-as denumi „punctul de vedere saba-tian“ asupra beltristicii, în special asupra romanului. În fond, ele alcătuiesc partea centrală sau, mai exact, placa turantă între teorie filozofică și practică literară: pe de o parte aplică tezele generale antropologice la domeniul special al artei, iar pe de alta, explică ceea ce era prezent implicit, încor-porat în opera narativă, ajungînd să se articu-leze într-o adevărată teorie a literaturii. Re-fuzul scrierilor omului duce în domeniul critic-literar la condamnarea atât a exclusivismului obiectivist — realismul mimetic, obiectual, precum fostul nouveau roman, stil Robbe-Grillet —, cît și a exclusivismului subiectivist, revolta aberantă a eului anarhic, precum poezia majorității suprarealiștilor. Autentică, mare-re literatură operează conform sintezei ascen-sionale, rostul ei este reprezentarea corelăției „lume-eu“ sau, mai precis, a lumii văzute din-spre un eu, acela al creatorului. El lui se reve-lază chiar prin obiecte: un arbore pictat de Van Gogh este chiar Van Gogh în una din infimitele ipostaze ale genului său. Corelarea subiectivității creatorului și neostentative. Iată ce afirmă Sábato, cu vădită delectare, despre „statura personală“:

„Dacă e adevărat că personajele romanești ies din inima însăși a autorului, rezultă că ni-meni nu poate crea un personaj mai mare decît el însuși, iar dacă îl va lua din istorie, îl va coborî la propriul nivel. Teatrul și nar-ațiunea abundă în Cleopatre și Napoleoni care nu sînt mai înalți decît vinovații de zămis-lirea lor. Invers, ființe modeste sînt ridicate pînă la statura marilor lor creatori. E proba-bil că Laura și Beatrice au fost femei obis-nuite, dar nu o vom ști niciodată, fiindcă ceea ce ne cunoaștem au fost înălțate pînă la culmea lui Petrarca și Dante. Pe-tul face cu femeile hărăzite cîntecul său cea ce, la scară modestă, face orice îndrăgostit cu iu-bita lui.“

Afirmînd dreptul și datorita artistului de a explora la nocturna — chipurile și puterile nopții, cosmarul, monstruosul —, Sábato nu uită sensul ascendent al sintezei și nu numai că laudă la diurno — literatura luminosă a binelui, a sacrificiului, a omeniilor —, dar mai cu seamă arată că arta prin ea însăși înseamnă călătoria, scoaterea din lume, călătoria de-a lungul căreia se numește, în Apologii și respingeri, „literatură speranță“. Esul însuși, afirmă Sábato, tratat de delumbră e un copac teribil, nu are drept scop delumbrarea (a lui ochii, a uului, ci alumbur (a deschide ochii, a lumina).

Cit privește eseurile din ultima categorie care cuprind portretele și personajele celebre, în evocarea acestora, Sábato folosește metode foarte apropiate de cele romanești vizibile concretă, fizică, a personajului, reconstrucția temerar-ficțională a ființei lor interioare, înserare într-o ambianță sugestivă și efectul „bul-găre de zăpădă“ al epitelierii în avalanșă. Ca atare, circulația, de pildă, a lui Borges de la romane la eseuri sau invers devine firesc, aproape necesară. El apare sub diferite un-giuri, în diferite lumi, dar nota fundamen-tală a personajului este aceeași: tema de viață, refugiu din istorie în jocuri atemporale, geometrice, sau în arguții metafizice. Eseurile oferă însă o imagine burgesească mai bogată și mai blîndă, cu ingrediente chiar de afectuare.

„Pe dumnea, Borges, eresiari al cartierelor mărginașe din Buenos Aires, latinist al vorbi-rii populare de pe aste meleaguri, sumă de infiniții bibliotecari ipostatici, amestec ciudat de Asia Mică și cartier Palermo, de Chesterton și de Carlușco, de Kafka și de Martin Fierro, pe dumnea, Borges, le văd înaintea de toate, ca pe un mare poet. Și apoi, astfel: arbitrar, genial, duos, ecarisnic, slab, mare, victorios, înrășnat, temător, înfrînt, maret, nereficîț, li-mitat, infantil și nemuritor.“

Omul capabil de a scrie astfel de rînduri a văzut neindoielnic jezul telear. I-a el, și alții, în viață. I-a povestit în romane, l-a cugetat în eseuri și — fapt mai puțin cunoscut — l-a zugrăvit în tablouri. În aceste zile, la Paris, la Centul Pompidou, în cadrul omagierii internaționale dedicate „săptămînilor Sábato“, s-a deschis o expoziție cu optsprezece picturi ale sale. A treia creație

Paul Alexandru Georgescu

JEAN-PAUL MESTAS

JEAN-PAUL MESTAS, născut în 15 noiembrie 1925, profesor universitar, poet de nobilă sorginte și de aleasă înțință intelectuală, este un real prieten al poeziei române. Revista JALONS editată de Dumăbisa sare, număr de număr. DOMAINE ROMAINES, un spațiu în care se regăsește 4-5 poezii români cu grupaje de poeme, grație unor traducători de excepție ca remarcabilul poet Dan Ion Nasta, Paul Micău, Constantin Crișan, ori Nicholas Cătanoy, poezi editate ulterior într-o voluminoasă antologie în colecția JALONS, al cărei fondator este, J-P Mestas a tipărit mai multe cărți de poezie printre care cităm: CETIE

IDEE QUI NE VIVRA PAS, DANS SA HARPE DOISEAUX LILAS, DANS CE PAYS COMME AU DEBUT DU MONDE, L'ANCRE ET LE CYCLONE, (cu un motto din Nichita Stănescu) și recent LA TERRE EST PLAINE HAÏLOUS. În ultimul număr 33 din JALONS, Jean-Paul MESTAS publică un editorial dedicat lui M. Eminescu, care debutează, pe bună dreptate, polemice: „In Enleopodia roma-nismului, publicată în 1986 la Paris de Chomogy, este o regretabilă absență, de nerelat: aceea a lui Mihai Eminescu, fratele de singurătate și de genialitate al lui Hölderlin; poezul în opera că-

Constatări

A îmbătrîni, tu nu trebuie să știi pe ce drimuri și în ce lume. După multă vreme se pricepe ce a fost tinerețea.

O umbră așorește dar prestigiuul său este-n noștea violinelor pentru muzică pierdute.

Totuși eum mă surprinde nervozitatea semnelor.

Plecare

Te strigau: revino! Pașii său nu intrau în mormînt. Ne indoiam e-ar putea duce altele amintiri și atît de multe orologii.

Doar în ultima elipe mielii se indunghe pe ei înșig.

Reluare

Ce ne apărăne de acum înainte îl aparține. Și lumea este o fîrmă din măsurătorile tale cu atîția obi și atitea poame amare.

Ta acest arbore și du-te.

Frumuseți noi vor plînge pe umerii tăi. Fiecare lucru va găsi numele său și pufina dîntii.

Monotip

Capîi s-au liniștit. Mirosul de ceară îl lina legați atî de aproape de stup

inci dormind albinele veneau pe chipul lor ca pe stamine.

Ta sfîrșit, ezarele se împlinesc din unghiuri de umbră.

Imposibil să numești

Adormit într-o corolă s'apere puiera parumurilor fericele și simții atî de aproape sexul florii.

Or el, misunat de viespi, așteaptă ziua, futurul-l plîctisese.

Peetea luminii e răsucirea propriilor gînduri.

Nimeni nu va dezvălu ce-nchip și cu prețul unui paradox nesfîrșit.

Lucafașul Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Fruntea Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDAȚIA: București, Piața Scintelii nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 96 Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCINTEII